

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Diplomová práce

**VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY U
ODSOUZENÝCH ŽEN**

Barbora Zavřelová

Plzeň 2020

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Výkon trestu odnětí svobody u odsouzených žen

Vypracovala: Barbora Zavřelová

Vedoucí: JUDr. Simona Stočesová, Ph.D., LL.M.

Plzeň 2020

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen, 2020

.....

Barbora Zavřelová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala všem, kteří mi pomohli se zpracováním diplomové práce. Nejvíce bych chtěla poděkovat vedoucí diplomové práce, vážené paní JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D., LL.M., za její odborné vedení, cenné rady a připomínky, které přispěly ke vzniku této práce.

Současně bych chtěla poděkovat Mgr. Petru Šimáčkovi, vychovateli věznice ve Velkých Přílepech, jenž mi ochotně zprostředkoval rozhovor s odsouzenými ženami a poskytl mi dodatečné informace ohledně dané problematiky.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat celé své rodině, a to především rodičům a příteli za podporu, kterou mi projevovali po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod.....	1
1. Systém trestů v ČR.....	3
1.1. Pojem trest.....	3
1.2. Účel trestu	3
1.3. Systém trestů	5
1.4. Alternativní tresty	7
2. Trest odnětí svobody a jeho právní úprava de lege lata.....	9
2.1. Obecná úprava trestu odnětí svobody.....	9
2.2. Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody	11
2.3. Práva a povinnosti odsouzených	14
2.3.1. Práva odsouzených	14
2.3.1.1. Právo na pravidelnou stravu.....	15
2.3.1.2. Korespondence	16
2.3.1.3. Přijímání balíčků	17
2.3.1.4. Užívání telefonu	18
2.3.1.5. Přijímání návštěv	18
2.3.2. Povinnosti odsouzených	19
2.4. Program zacházení s odsouzenými.....	21
3. Výkon trestu odnětí svobody a jeho specifika u odsouzených žen	25
3.1. Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody odsouzených žen.....	25
3.2. Specifika výkonu trestu odnětí svobody odsouzených žen.....	27
3.3. Výkon trestu odnětí svobody u matek nezletilých dětí.....	30
3.4. Výkon trestu TPN odsouzených.....	33
3.5. Ženské věznice na území ČR	34
3.5.1. Věznice Opava	35
3.5.2. Věznice Světlá nad Sázavou	37
3.5.3. Věznice Velké Přílepy	39
3.5.4. Věznice Praha-Řepy	41
3.5.5. Věznice Nové Sedlo – objekt Drahonice.....	42
3.6. Stav ženské kriminality v ČR.....	43
4. Srovnání s vybranou zahraniční právní úpravou.....	46
4.1. Slovensko	46
4.1.1. Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody na území Slovenska	46

4.1.2.	Komparace výkonu trestu odnětí svobody v ČR a na Slovensku ..	47
4.1.3.	Ženské věznice na území Slovenska	48
4.1.3.1.	Ústav pro výkon trestu odnětí svobody Nitra-Chrenová	49
4.1.3.2.	Ústav na výkon trestu odnětí svobody Levoča	50
4.1.4.	Stav kriminality žen na Slovensku	51
5.	Empirická část	53
5.1.	Cíl empirického šetření	53
5.2.	Metodika empirického šetření a sběru dat	53
5.3.	Výběr výzkumného vzorku	55
5.4.	Pracovně zařazená odsouzená Marcela K.	55
5.4.1.	Charakteristika odsouzené	55
5.4.2.	Popis všedního dne odsouzené	56
5.5.	TPN odsouzená Marie P.	58
5.5.1.	Charakteristika odsouzené	58
5.5.2.	Popis všedního dne odsouzené	59
5.6.	Závěr výzkumu	61
	Závěr a návrhy de lege ferenda	65
	Resumé	68
	Seznam použitých zkratk	69
	Seznam použitých zdrojů	70

Úvod

Tématem diplomové práce je „Výkon trestu odnětí svobody u odsouzených žen“. Trest odnětí svobody představuje nejpřísnější druh trestu, který může být soudem pachateli trestného činu uložen. Ačkoli se české soudy snaží o ukládání alternativních trestů v co možná největším rozsahu, trest odnětí svobody je stále hojně využíván a nenahraditelný druh postihu. O tomto svědčí nejen přeplněné věznice, ale i častá recidiva, která prokazuje, že se jedná o nezastupitelný prostředek ochrany společnosti.

O tom, že téma výkonu trestu odnětí svobody je velice poutavé pro celou společnost, svědčí fakt, že problematika vězeňství je mediálně propírána už odnepaměti. Zaměření na výkon trestu odnětí svobody u odsouzených žen lze pozorovat zejména v posledních letech. Za příklad je možné uvést časosběrný projekt Holky pod zámek, za jehož vznikem stojí televize Nova. Díky značné sledovanosti televize Nova roku 2019 odvysílala již třetí řadu, přičemž každá řada poodhaluje běžný život vězeňkyň v jiných věznicích.

Téma bylo zvoleno s ohledem na to, že ačkoli je podíl žen ve vězeňské populaci velmi nízký a pohybuje se dlouhodobě mezi pouhými 2 až 8 %, mají ženy specifické fyziologické a biologické potřeby, které věznice nesmí opomíjet. Výkon trestu odnětí svobody u odsouzených žen se od standardního výkonu trestu v několika bodech značně liší, a to například v hygienických podmínkách, zdravotní péči či možnosti vychovávat ve věznici nezletilé dítě. Z důvodu zachování jejich fyzické bezpečnosti musí být ženy rovněž drženy odděleně od mužů, čehož je dosahováno samostatnými oddíly v mužských věznicích, nebo samostatnými věznicemi.

Diplomová práce je systematicky rozvržena do dvou částí, a to tradičně na část teoretickou a empirickou. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol, které se následně člení na další podkapitoly. Úvodní kapitola se zabývá systémem trestů, jejich stručnou charakteristikou a základními zásadami, kterými je třeba se při jejich ukládání řídit. Následující kapitola je zaměřena na samotný trest odnětí svobody, přičemž kromě právní úpravy je velká část věnována právům a povinnostem, které odsouzeným osobám náleží, a programu zacházení s odsouzenými. Další kapitola diplomové práce již pojednává o problematice výkonu trestu odnětí svobody u odsouzených žen. Tato kapitola je kapitolou stěžejní a usiluje o shrnutí základních rozdílů mezi mužskou a ženskou věznicí,

analyzuje specifika výkonu trestu u odsouzených žen a s ohledem na praktickou část stručně vymezuje výkon trestu trvale pracovně nezařaditelných (dále jen „TPN“) odsouzených. Následující podkapitoly se již zabývají jednotlivými věznicemi, v nichž mohou odsouzené ženy na území České republiky (dále jen „ČR“) svůj trest vykonat. Aktuálně se jedná o pět věznic, konkrétně o Věznici Opava, Věznici Světlá nad Sázavou, Věznici Velké Přílepy, Věznici Praha-Řepy a Věznici Nové Sedlo-objekt Drahonice, která je ze všech zmíněných věznic nejmladší. Součástí této kapitoly je také stručný exkurz do současného stavu ženské kriminality v ČR. Poslední kapitola teoretické části přináší komparaci české a vybrané zahraniční právní úpravy, přičemž pro účely diplomové práce je vybrána právní úprava slovenská.

V praktické části měla být původně využita metoda dotazníkového šetření uskutečněná ve Věznici Velké Přílepy. Z důvodu obecného nařízení o ochraně osobních údajů, které na území ČR nabylo účinnosti dne 25. května 2018, nicméně tato metoda nakonec nemohla být použita. Právě proto je využito kvalitativní šetření formou strukturovaných rozhovorů, díky kterým je možné provést komparaci běžného života pracovně zařazených a TPN odsouzených žen ve Věznici Velké Přílepy. Práce je zaměřena na bližší pohled do života odsouzených, jejich každodenní režim a popis volnočasových aktivit.

Hlavním cílem diplomové práce je poskytnout ucelený přehled právní úpravy výkonu trestu odnětí svobody na území ČR s podrobným zaměřením na odsouzené ženy. Práce dále usiluje o vymezení jednotlivých specifik výkonu trestu u této skupiny osob a o detailní popsání současného stavu pěti ženských věznic. S ohledem na praktickou část diplomové práce je cílem rovněž zjistit, zdali má výkon trestu odnětí svobody výchovný vliv na všechny skupiny odsouzených stejně a zdali je dostatečně připravuje na život, který je po propuštění z výkonu trestu čeká. Z výše zjištěných skutečností jsou následně vyvozeny návrhy de lege ferenda.

Obsahově diplomová práce vychází především z dostupných odborných publikací. Při zpracování práce je dále také hojně užíváno platných právních předpisů, mezinárodních dokumentů a článků v odborných periodických zabývajících se tematikou českého vězeňství.

1. Systém trestů v ČR

1.1. Pojem trest

Trestem se rozumí zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání, které naplňuje znaky trestného činu. Jedná se o prostředek státního donucení a používá se k ochraně zájmů, které jsou chráněny trestním právem. Pravomoc ukládat tresty náleží výhradně trestním soudům. Hlavním rysem trestu je způsobení právní újmy určité osobě, zpravidla pachateli trestného činu. Současně je jím vyjádřen společenský odsudek trestného činu a jeho pachatele ze strany státu a celé společnosti.¹ S trestem jsou spojeny závažné zásahy do občanských práv - především do osobní svobody nebo do vlastnického práva.

Tresty jsou jedním z druhů trestních sankcí, které lze za spáchání trestného činu uložit. Jak vyplývá z § 36 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TrZ“), stávající právní úprava je založena na dualistickém pojetí trestních sankcí a rozumí se jimi tresty a ochranná opatření. Naopak zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSVM“) je založen na monismu trestních sankcí – mladistvým je možné uložit za spáchaná provinění pouze opatření, a to opatření výchovná, ochranná či trestní.²

1.2. Účel trestu

Historický vývoj pojetí smyslu trestu a účelu trestání vytvořil tři základní koncepce účelu trestu. Jsou jimi teorie absolutní, teorie relativní a teorie smíšená.

Teorie absolutní, někdy též označována za teorii taliační³ či retributivní⁴, je reprezentována teorií odplaty. Tato teorie je teorií historicky nejstarší a vychází ze základní myšlenky „punitur quia peccatum est“, tedy „trestá se, protože bylo páčáno zlo“. Jejimi nejvýznamnějšími představiteli byli Tomáš Akvinský, Immanuel Kant či Aristoteles, jenž pravil, že „pouze trest vyrovná bezpráví a

¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře., s. 417

² §10 odst. 1 ZSVM

³ Účel trestu. www.epravo.cz [online]. 2013 [cit. 2. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>

⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře., s. 411

odplatou znovu obnovuje spravedlnost“.⁵ Tato funkce je zaměřena pouze na minulost a jediným účelem trestu je msta, nikoli výchovný vliv na pachatele.⁶ V posledních letech došlo k obnovení této teorie v USA či Skandinávii, a to ve formě tzv. „spravedlivé odměny“ zastávajíc názor, že tresty by se měly ukládat, neboť si je pachatel za spáchané protiprávní činy zaslouží.⁷ V současné době je v některých státech teorie odplaty spojena s trestem smrti, a to například v Bělorusku, Číně či Japonsku.⁸

Druhou teorií je relativní teorie, která je představována teorií prevence a jejíž hlavní idea zní „punitur, ne peccetur“, neboli „trestá se, aby nebylo páčáno zlo“. Soustřeďuje se pouze na osobu pachatele, nikoli na trest samotný. Na rozdíl od teorie absolutní je zaměřena do budoucna, jelikož smysl trestu spočívá v ochraně společnosti a v polepšování zločince. Trest jako odplatu za spáchaný trestný čin zásadně odmítá.⁹ Mezi hlavní zastávce této teorie se řadí například sociologická škola Franze von Liszta a Cesare Lombrosa.¹⁰

V pozdější době se také začaly objevovat tzv. teorie smíšené (slučovací), snažící se z obou předchozích koncepcí vybrat pouze pozitivní znaky – snaží se o spojení odplatné i účelové funkce trestu.¹¹

V současné době TrZ, jenž nabyl účinnosti dne 1. 1. 2010, vymezení účelu trestu neobsahuje. Dle důvodové zprávy tohoto zákona je vymezení účelu trestních sankcí ponecháno trestní nauce a soudní judikatuře a v zákoně je účel nahrazen základními principy pro ukládání trestněprávních sankcí, kterými jsou zásada zákonnosti, humanity, přiměřenosti, individualizace a ochrany zájmů osob poškozených trestným činem.¹² V tomto se odlišuje od původního trestního zákona (zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon), který účel trestu explicitně definoval v § 23 odst. 1 a který stanovil, že „*účelem trestu je chránit společnost*

---

⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013. Student (Leges)., s. 380

⁶ RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I: vězeňství*. Vydání: druhé, rozšířené a aktualizované. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018., s. 43

⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013. Student (Leges)., s. 381

⁸ RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I: vězeňství*. Vydání: druhé, rozšířené a aktualizované. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018., s. 44

⁹ Účel trestu. www.epravo.cz [online]. 2013 [cit. 2. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>

¹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013. Student (Leges)., s. 381

¹¹ Tamtéž

¹² TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Výjimečný trest*. Praha: Leges, 2010. Teoretik., s. 10

před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.“ Byť vymezení účelu trestu ve stávající právní úpravě chybí, v zásadě se od původního trestního zákona nikterak neliší. I nadále zůstává hlavním účelem trestu ochrana společnosti před pachateli trestných činů a individuální a generální prevence.

1.3. Systém trestů

Systém trestů lze dle Jelínka definovat jako *„uspořádání jednotlivých druhů trestů podle závažnosti, podle postihovaných zájmů a vzájemné vztahy mezi jednotlivými tresty“*.¹³ Vychází ze základních zásad trestního práva hmotného, kterými jsou zásada nullum crimen sine lege („není trestného činu bez zákona“), nulla poena sine lege („není trestu bez zákona“) a zásada humanismu.¹⁴

Zásadami nullum crimen sine lege a nulla poena sine lege je vyjádřena zásada zákonnosti a obě zásady jsou zakotveny v ústavním pořádku, konkrétně v zákonu č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen „LZPS“) v článku 39. Tento článek stanoví, že *„jen zákon určuje, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit“*. Tyto zásady jsou rovněž zakotveny přímo v TrZ, a to v ustanovení § 37 odst. 1. Dle tohoto lze trestní sankce ukládat pouze na základě trestního zákona, jímž se dle § 110 TrZ rozumí TrZ a ZSVM.

I zásada humanismu je zakotvena na ústavněprávní úrovni - dle článku 7 odst. 2 LZPS *„nesmí být nikdo mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu“*. Tato zásada byla zdůrazněna zejména novelou č. 175/1990 účinnou od 1. 7. 1990, která zrušila trest smrti. Zásada humanismu je dále zakotvena v TrZ v § 37 odst. 2, jenž stanoví, že pachateli trestného činu nelze uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce. Evropský soud pro lidská práva ve svém rozsudku Vinter a další vs. Spojené království z roku 2013 označil za krutý trest i trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění. Důvodem je rozpor s čl. 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, dle kterého *„nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému*

---

¹³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013. Student (Leges)., s. 387

¹⁴ Tamtéž

či *ponižujícím zacházení anebo trestu*“. Jak konstatovali soudci, podmínkou humánnosti doživotního trestu je existence možnosti podmíněného propuštění z výkonu trestu a přezkoumání daného případu.¹⁵

Taxativní výčet trestů, které lze za spáchané trestné činy uložit, podává ustanovení § 52 odst. 1 TrZ. Jsou jimi trest odnětí svobody, domácí vězení, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti a vyhoštění. Dle § 52 odst. 3 TrZ zvláštním typem trestu odnětí svobody je výjimečný trest, jenž je ukládán za zvlášť závažné zločiny, u nichž to trestní zákon výslovně dovoluje.¹⁶

Trest, který je pachateli ukládán, musí být adekvátní spáchanému trestnému činu, poněvadž pouze přiměřený a spravedlivý trest je účelný.¹⁷ Při stanovení druhu trestu a jeho výměry musí být soudem přihlédnuto jednak k povaze a k závažnosti spáchaného trestného činu, jednak k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele, jeho dosavadnímu způsobu života a k možnosti jeho nápravy.¹⁸ Dle možností by měl postihnout výlučně pachatele trestného činu, vliv na jeho okolí, zejména na jeho rodinu, by měl být minimalizován. Dále je soud povinen přihlédnout k okolnostem, které mohly mít podstatný vliv na spáchání trestného činu. Tyto okolnosti jsou vymezeny demonstrativním výčtem v ustanovení § 41 a 42 TrZ a dělí se na okolnosti polehčující a přitěžující. Polehčující okolností může být zejména to, že pachatel se dopustil trestného činu poprvé, v silném rozrušení nebo ve věku blízkém věku mladistvých. Naopak okolnosti, které mohou pachateli trestného činu přitížit, nastávají, pokud spáchal trestný čin s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, ze ziskuchtivosti, z pomsty, surovým nebo trýznivým způsobem nebo pokud se jedná o recidivistu. Současně soud musí vzít v potaz dobu, jež uplynula od spáchání trestného činu, popřípadě též k délce trestního řízení v případě, že trvalo nepřiměřeně dlouhou dobu.¹⁹

---

¹⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 11. 2013. Case of Vinter and Others v. The United Kingdom. Applications nos. 66069/09, 130/10 a 3896/10

¹⁶ § 54 odst. 1 TrZ

¹⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013. Student (Leges), s. 387

¹⁸ § 39 odst. 1 TrZ

¹⁹ § 39 odst. 3 TrZ

Trest lze uložit jak samostatně, tak i vedle jiného.²⁰ Některé tresty ale společně kombinovat nejdou. Například trest odnětí svobody nelze kombinovat s trestem domácího vězení nebo s obecně prospěšnými pracemi, propadnutí majetku nelze uložit současně s peněžitým trestem. Některé tresty ale naopak vedle jiného trestu uloženy být musí. Jedná se o tzv. tresty vedlejší a jsou jimi trest ztráty čestných titulů a vyznamenání a trest ztráty vojenské hodnosti. Oba druhy trestů lze uložit pouze vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody ve výměře nejméně na dvě léta. Trest ztráty vojenské hodnosti je navíc možné uložit i vedle jiného druhu trestu, ale pouze v případě, pokud to vyžaduje kázeň a pořádek v ozbrojených silách.²¹

1.4. Alternativní tresty

Za tresty alternativní se označují tresty, které nejsou spojené s trestem odnětí svobody a které jej mohou nahrazovat. Jejich význam spočívá v tom, že soud má možnost uložit odsouzenému trest odnětí svobody, anebo trest, který bude vykonán na svobodě.²² Výhodou těchto druhů trestů je především to, že ačkoli představují citelný zásah do práv pachatele, nespojují se s nimi negativní stránky trestu odnětí svobody, jakými je například izolace odsouzeného nebo negativní dopad na jeho rodinu. Výkon alternativních trestů je také samozřejmě spojen se značně nižšími finančními náklady.²³

Právní úprava zakotvuje taxativní výčet alternativních trestů v ustanovení § 52 odst. 1 písm. b) až l) TrZ s výjimkou trestu ztráty čestných titulů a trestu ztráty vojenské hodnosti.²⁴ Základní alternativou nepodmíněného trestu odnětí svobody je domácí vězení, které je upraveno v § 60 a následující TrZ a do českého právního řádu bylo zavedeno roku 2010. Počítá se ale i s jinými alternativními tresty, jakými je například peněžitý trest, zákaz činnosti či trest obecně prospěšných prací. Právě ten je od svého zavedení, ke kterému došlo roku

---

²⁰ § 53 odst. 1 TrZ

²¹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 430

²² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013. Student (Leges), s. 389

²³ Tamtéž

²⁴ Tyto tresty jsou tresty vedlejšími a lze je uložit pouze v případě, že soud odsuzuje pachatele současně k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

1996, hojně využíván, od roku 1999 se jedná o druhý nejčastěji ukládaný alternativní trest.²⁵

---

²⁵ *Ukládání alternativních trestů v praxi*. [online]. Ministerstvo spravedlnosti [cit. 4. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/alternativni-tresty?clanek=ukladani-alternativnich-trestu-v-praxi>

2. Trest odnětí svobody a jeho právní úprava de lege lata

2.1. Obecná úprava trestu odnětí svobody

Trest odnětí svobody je univerzálním druhem trestu. Lze jej uložit za každý trestný čin, který je uveden ve zvláštní části TrZ, kterémukoli pachateli, jenž dovršil osmnáctý rok věku a je plně trestně odpovědný.²⁶ Oproti předchozí právní úpravě je v TrZ tento druh trestu výslovně definován, a to konkrétně ve druhém odstavci § 52. Dle tohoto ustanovení se trestem odnětí svobody rozumí, nestanoví-li trestní zákon jinak, nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. Za zvláštní druh trestu odnětí svobody se považuje také trest výjimečný.²⁷

Trest odnětí svobody je trestem nejpřísnějším a představuje nejzávažnější zásah do nejširšího okruhu základních lidských práv a svobod jednotlivce.²⁸ Z tohoto důvodu lze tento trest uložit pouze v případě, nepostačuje-li k dosažení účelu trestu uložení některého z alternativních trestů. Z výše uvedeného vyplývá, že by měl nastoupit až jako ultima ratio.

Tento druh trestu plní především preventivní účel, a to izolací odsouzeného a následnou ochranou společnosti po dobu výkonu trestu. Jeho podstatou je dočasné omezení svobody volného pohybu a pobytu odsouzeného, čehož se docílí nuceným umístěním pachatele ve věznicí.²⁹ Zároveň tento trest plní také výchovný cíl, ať už samotným uložením, újmou na osobní svobodě nebo soustavným výchovným působením na odsouzeného během výkonu trestu.³⁰

Trvání tohoto trestu je v TrZ ohraničeno zákonnou maximální možnou délkou, která činí 20 let, a dále trestními sazbami stanovenými u skutkových podstat jednotlivých trestných činů. Minimální hranice trvání trestu odnětí svobody obecně stanovena není, nicméně lze vyvodit závěr, že nejnižší výměrou

---

²⁶ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 440

²⁷ § 52 odst. 3 TrZ

²⁸ KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice., s. 589

²⁹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 440

³⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013. Student (Leges), s. 393

dolní hranice je 24 hodin.³¹ Dvacetiletá horní hranice může být prolomena pouze ve třech případech³²:

- a) pokud jsou splněny podmínky pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody za současného splnění tzv. materiální podmínky, čili pokud tato okolnost pro svou závažnost podstatně zvyšuje stupeň nebezpečnosti trestného činu pro celou společnost³³,
- b) ukládání trestu odnětí svobody pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny,
- c) uložení výjimečného trestu, který je upraven v § 54 TrZ a rozumí se jím jednak trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let, jednak trest odnětí svobody na doživotí.³⁴

Orgánem zajišťující výkon trestu je Vězeňská služba ČR. Jedná se o ozbrojený bezpečnostní sbor, který řídí generální ředitel Vězeňské služby, jímž je v současné době genmjr. PhDr. Petr Dohnal. Hlavním úkolem Vězeňské služby je střežit odsouzené a dohlížet na ně.³⁵

Trest se vykonává ve věznici nebo ve zvláštním oddělení vazební věznice.³⁶ Typy věznic jsou vymezeny jak v § 56 odst. 1 TrZ, tak v § 8 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „ZVTOS“). Do roku 2017 existovaly čtyři základní typy věznic, a to věznice s dohledem, s dozorem, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Od října roku 2017 se novelou č. 58/2017 jejich výčet zúžil ze čtyř na dva a aktuálně jsou věznice diferenciované pouze do věznic s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Věznice s ostrahou se následně vnitřně člení na oddělení s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení.³⁷ Rozhodnutí o tom, do jakého typu věznice bude odsouzený zařazen k výkonu trestu, zůstává nadále zcela v působnosti soudu. Vedle těchto dvou základních typů věznic se zřizují i zvláštní věznice pro mladistvé jako projev specifického přístupu k mladistvým.³⁸ K otázce mladistvých se vyjádřil rovněž Nejvyšší soud, jenž svým rozsudkem konstatoval: „Ukládá-li soud pro mládež obviněnému

---

³¹ Tamtéž, s. 394

³² § 55 odst. 1 TrZ

³³ Nález Ústavního soudu ze dne 10.12.2009, sp. zn. III. ÚS 1481/09

³⁴ § 54 odst. 1 TrZ

³⁵ § 3 odst. 1 ZVTOS

³⁶ § 5 odst. 1 ZVTOS

³⁷ RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I: vězeňství*. Vydání: druhé, rozšířené a aktualizované. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018., s. 120

³⁸ § 5 odst. 3 ZVTOS srov. s § 8 odst. 2 ZVTOS

mladistvému trestní opatření v podobě nepodmíněného odnětí svobody, musí vždy rozhodnout o zařazení takového pachatele do věznice pro mladistvé podle § 76 zákona o soudnictví ve věcech mládeže a podle § 5 odst. 3 a § 8 odst. 2 zákona o výkonu trestu odnětí svobody. Takový výrok je obligatorní součástí výroku o trestním opatření, a proto ho soud pro mládež musí vždy pojmout do výrokové části odsuzujícího rozsudku (§ 122 odst. 1, věta čtvrtá, tr. ř.).“³⁹

2.2. Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody

Výkon trestu odnětí svobody je upraven jak na vnitrostátní, tak na mezinárodní, respektive evropské úrovni.⁴⁰ Mezi nejvýznamnější mezinárodní dokumenty patří především revidovaná Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni (tzv. Mandelova pravidla) a Evropská vězeňská pravidla.

Tzv. Mandelova pravidla přijatá Komisí OSN pro prevenci kriminality a trestní justici představují nejdůležitější mezinárodní dokument upravující výkon trestu odnětí svobody. Právě tímto dokumentem došlo k aktualizaci a podstatnému zpřesnění tehdejších Standardních minimálních pravidel OSN pro zacházení s vězni z roku 1957. Aktualizovaná Mandelova pravidla se v devíti tematických okruzích zaměřují především na úctu k důstojnosti a hodnotě lidské bytosti, zdravotní péči, jež musí být odsouzeným ve věznicích poskytována, vyšetřování úmrtí a jakéhokoli podezření na mučení a nelidské zacházení ze strany vězeňského personálu, potřeby zranitelných skupin, právo na přístup k právní pomoci a profesionalitu a vzdělávání vězeňského personálu. Pravidla rovněž obměňují zastaralou terminologii užitou ve Standardních minimálních pravidlech OSN z roku 1957.⁴¹

Dalším mezinárodním pramenem, jenž stanoví minimální standardy pro život jedince ve věznici, jsou Evropská vězeňská pravidla vydaná Výborem ministrů Rady Evropy. Jedná se o přepracovanou evropskou verzi výše uvedených

---

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.9.2006, sp. zn. 8 Tz 123/2006

⁴⁰ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 19

⁴¹ *Veřejný ochránce práv – Komise OSN přijala revizi pravidel pro zacházení s vězni*. [online]. Veřejný ochránce práv. [cit. 4. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/aktuality-z-detenci/aktuality-z-detenci-2015/komise-osn-prijala-revizi-pravidel-pro-zachazeni-s-vezni/>

Standardních minimálních pravidel OSN pro zacházení s vězni.⁴² Tato pravidla se stala roku 2006 přílohou časopisu Českého vězeňství vydávaného Vězeňskou službou ČR a jsou doporučením pro všechny členské státy Evropské unie. V devíti částech upravují především základní principy výkonu trestu odnětí svobody, podmínky pro výkon trestu, s důrazem na umístění a ubytování vězňů, jejich osobní hygienu, oděv a lůžkoviny, stravování, práci a vzdělávání a pořádek ve vězení.

Vnitrostátní právní úprava trestu odnětí svobody je kromě TrZ a zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen „TŘ“) obsažena taktéž v ZVTOS, na který TŘ v ustanovení § 320 odst. 1 explicitně odkazuje. Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. 1. 2000 a nahradil tak zákon o výkonu trestu odnětí svobody z roku 1969. Jak uvádí důvodová zpráva tohoto zákona, při vypracování nové úpravy se vycházelo z již zmíněných Evropských vězeňských pravidel. Prováděcím právním předpisem k výše uvedenému zákonu je vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb. (dále jen „ŘVTOS“), ve kterém jsou podrobněji upraveny oblasti, jichž se ZVTOS dotýká. Tato vyhláška je vydávána Ministerstvem spravedlnosti ČR a upravuje vybrané organizační záležitosti výkonu trestu, kterými jsou například přijímání, umístování a propouštění odsouzených, realizace programu zacházení či kázeňské řízení.⁴³ Problematice výkonu trestu odnětí svobody se věnuje rovněž zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní ČR, jenž upravuje úkoly, organizaci a řízení Vězeňské služby ČR, včetně práv a povinností jejích příslušníků.

Taktéž jednotlivá vězeňská zařízení vydávají v souladu s ustanovením § 14 ZVTOS vnitřní řády pro odsouzené, jež jsou aprobované Generálním ředitelstvím Vězeňské služby ČR. Vnitřním řádem upravuje každá věznice svůj každodenní provoz, činnost odsouzených a jejich podíl na řešení otázek souvisejících se životem ve věznici.⁴⁴ Jedná se o souhrn pravidel uplatňovaných ve výkonu trestu, přičemž každý odsouzený musí být prokazatelně s vnitřním řádem seznámen a následně má povinnost jej dodržovat.⁴⁵ Přílohou vnitřního řádu je vždy časový rozvrh dne, ve kterém se v jednotlivých bodech vymezují časy pro konkrétní

---

⁴² RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I: vězeňství*. Vydání: druhé, rozšířené a aktualizované. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018., s. 50

⁴³ § 81 ZVTOS

⁴⁴ § 14 ZVTOS

⁴⁵ PILKNEROVÁ, Inka. *Manuál pro vězně, aneb, Vše, co potřebujete vědět o životě za mřížemi*. Praha: Powerprint, 2020., s. 163

činnosti odsouzených. Rozvrh dne jednotlivých věznic je pouze orientační a liší se ve všedních dnech, o víkendu a o státních svátcích. Stanoví se zde například čas budičku, osobní hygieny, fyzické početní prověrky stavu odsouzených a výdaje snídaně, oběda a večeře.

V souvislosti s právní úpravou trestu odnětí svobody stojí za zmínku také tzv. Koncepce vězeňství. Jedná se o strategické plány vězeňské reformy⁴⁶ vydávané Ministerstvem spravedlnosti, jejichž základním cílem je přeměna výkonu trestu odnětí svobody v duchu požadavků Evropských vězeňských pravidel. První takovouto koncepcí byla Koncepce rozvoje vězeňství ČR z roku 1991, která poukázala na nejzásadnější problémy tehdejšího vězeňského systému. Těmi byly zejména přeplněnost věznic, nevhodné prostory pro pracovní činnosti odsouzených či nevyhovující vybavení cel.⁴⁷ V roce 2005 byla následně schválena další koncepce, tentokrát Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015, která navazovala na principy a teoretická východiska koncepce předchozí. S ohledem na vstup ČR do Evropské unie ke dni 1. května 2004 reagovala rovněž na nové podmínky a souvislosti českého vězeňství.⁴⁸ Třetím koncepčním materiálem je Koncepce vězeňství do roku 2025, přijatá usnesením Vlády ČR dne 1. února 2016. Důvodem přijetí nové koncepce je zjištění, že většina cílů předchozí koncepce nebyla v průběhu 10 let naplněna.⁴⁹ Na rozdíl od předchozích koncepcí vznikla na základě činnosti Pracovní skupiny pro Koncepci vězeňství do roku 2025, v níž působil tým přibližně 50 odborníků z ministerstva spravedlnosti, Vězeňské služby ČR, Probační a mediační služby ČR a dalších ministerstev, orgánů a institucí, včetně akademických a nestátních.⁵⁰ Hlavním cílem tohoto strategického dokumentu je zvýšení skutečné zaměstnanosti vězňů, zlepšení

---

⁴⁶ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 99

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015, s. 6 [online]. [Cit. 1. 2. 2020]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/762277/koncepce_do+roku_2015+%282%29.pdf/74d6fdaf-b5c0-4165-a853-efe2a84a68f6

⁴⁹ Koncepce vězeňství do roku 2025. s. 4 [online]. [cit. 1. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf>

⁵⁰ Tamtéž, s. 3-4

zdravotnictví ve věznicích a zefektivnění programů zacházení⁵¹, které by mohly snížit recidivu kriminální činnosti. Ta v současné době sahá až k 70 %.⁵²

2.3. Práva a povinnosti odsouzených

ZVTOS kromě obecných ustanovení upravuje mimo jiné též práva a povinnosti odsouzených, zacházení s odsouzenými, odlišnosti výkonu trestu u některých skupin odsouzených a propuštění z výkonu trestu. Práva odsouzených doplňuje rovněž ŘVTOS, přičemž úprava dané problematiky se nachází v hlavě III.

2.3.1. Práva odsouzených

Jednotlivá práva odsouzených jsou upravena v hlavě II. ZVTOS a v hlavě III. ŘVTOS. Dle ustanovení § 15 ZVTOS platí zásada rovného přístupu k odsouzeným, z čehož plyne, že všem odsouzeným ve výkonu trestu náleží stejná práva ve stejném rozsahu. V případě, že by byla práva odsouzeného porušena, smí odsouzený k ochraně svých práv podávat stížnosti a žádosti orgánům, jež jsou oprávněny k jejich vyřízení.⁵³ Takovými orgány mohou být jak státní orgány ČR, tak mezinárodní orgány a organizace. Demonstrativní výčet těchto organizací lze nalézt v § 34 odst. 2 ŘVTOS a jsou jimi zejména Výbor pro lidská práva, Komise pro lidská práva, Úřad pro lidská práva či Evropský soud pro lidská práva.

Práva, která jsou zaručena ústavním pořádkem ČR, mohou být omezena pouze zákonem a na základě zákona.⁵⁴ Toto platí i u osob odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody, přičemž zákonem stanovícím jednotlivá omezení je zejména ZVTOS, případně další právní předpisy upravující výkon tohoto trestu. Práva, která jsou ve výkonu trestu odnětí svobody omezena, jsou především právo na svobodu pohybu a pobytu, právo na soukromí a právo na zachování listovního tajemství. Dalším značně omezeným právem je právo na nedotknutelnost osoby⁵⁵,

⁵¹ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 105

⁵² *Projekt otevřené věznice slaví úspěchy, zatím má nulovou recidivu*. [online]. Česká justice [cit. 3. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/12/projekt-otevrene-veznice-slavi-uspechy-zatim-ma-nulovou-recidivu/>

⁵³ § 26 odst. 1 ZVTOS

⁵⁴ čl. 4 odst. 2 LZPS

⁵⁵ MATOULEK, Josef a Helena SEJKOROVÁ. *Právní rádce odsouzeného*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), s. 44-45

a to z důvodu užívání tzv. donucovacích prostředků. Ty může příslušník Vězeňské služby užít proti odsouzeným v případech maření účelu trestu a jsou jimi například hmaty, chvaty, údery, použití pout, obušku nebo varovný výstřel.⁵⁶ Odsouzení také nemají právo na soukromou volbu povolání a nepřísluší jim právo na stávku. V následujících podkapitolách jsou blíže rozebrána vybraná práva, která odsouzeným osobám ve výkonu trestu odnětí svobody náleží.

2.3.1.1. Právo na pravidelnou stravu

Jedním ze základních práv vězňených osob je pravidelná strava. Ta se podává třikrát denně, na teplé jídlo mají odsouzení nárok dvakrát denně. Při podávání stravy se musí přihlížet jednak ke zdravotnímu a tělesnému stavu, věku, náboženskému přesvědčení, kulturním zvyklostem a taktéž k náročnosti práce, jež odsouzený vykonává.⁵⁷ Na základě těchto hledisek následně lékař rozhodne, zdali mu náleží základní stravní norma, která v současné době činí 57,- Kč na den⁵⁸, norma s přídávky, norma pro středně pracující či norma pro těžce pracující. Odsouzenému se také poskytuje nejméně dvakrát denně vřelá voda na přípravu kávy nebo čaje.

Ve vězeňské kuchyni bývají zaměstnání především odsouzení, kteří jsou vyučeni v příslušném oboru nebo mají alespoň s prací v kuchyni a s přípravou jídel zkušenost. Strava je vydávána ve společné jídelně, nebo je rozvážena po jednotlivých odděleních věznic.⁵⁹ Nejčastěji bývá podávána na umělohmotných talířích červené barvy a ke konzumování jídla mají vězni k dispozici hliníkové lžíce.⁶⁰ Kompletní příbor je odsouzeným k dispozici pouze v mírnějších typech věznic.⁶¹

Odsouzení, kteří disponují dostatečným množstvím peněžních prostředků, si mohou dvakrát týdně dokupovat potřebné množství potravin v kantýně, která je umístěna ve věznici. Taktéž mají právo na tzv. nárokové balíčky, které jim zasílají osoby vně věznice až dvakrát ročně.

⁵⁶ § 17 odst. 1 a 2 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážní

⁵⁷ Evropská vězeňská pravidla, bod 22.1

⁵⁸ ŠAMALÍK, Martin. Vybrané otázky výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. Praha, 2016. Rigorózní práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta.

⁵⁹ MOTEJL, Otakar. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv), s. 70

⁶⁰ HALUZOVÁ, Soňa. *Vězeňská strava včera a dnes*. České vězeňství. Rok: 2008, č. 3, s. 10

⁶¹ MOTEJL, Otakar. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv), s. 70

2.3.1.2. Korespondence

K tomu, aby odsouzený udržoval sociální vztahy se světem mimo věznici, má právo neomezeně přijímat a na své náklady odesílat korespondenci, jejíž kontrolu je oprávněna provádět Vězeňská služba. V rámci prováděné kontroly má pověřený zaměstnanec Vězeňské služby, jímž je zpravidla vychovatel, právo seznámit se s obsahem zasílaných písemností. Zadržet korespondenci je možné pouze v případě, pokud zakládá podezření, že je připravován či dokonce páčán některý z trestných činů uvedený ve zvláštní části TrZ.⁶² Vězeňská služba nicméně nemůže odsouzenému bránit v odeslání písemnosti, ve které uráží některého ze zaměstnanců věznice, a taktéž není oprávněna uložit odsouzenému za hanlivý výrok žádný z taxativně vyjmenovaných kázeňských trestů.⁶³

Korespondence mezi odsouzeným a jeho právním obhájcem, státními orgány ČR, diplomatickou misí anebo konzulárním úřadem cizího státu nebo mezinárodními organizacemi má určitá specifika, a to zejména v tom ohledu, že kontrola všech přijatých i odeslaných písemností je zcela nepřípustná. Došlá korespondence rovněž musí být odsouzenému vydávána bez prodlení a v případě, že odsouzený nemá dostatek finančních prostředků, je věznice povinna ji odeslat na vlastní náklady.⁶⁴

U osob negramotných je vězeňský personál povinen zajistit přečtení korespondence, případně též poskytnout písarskou pomoc při sepisování různých žádostí, podání nebo stížností státním orgánům a mezinárodním organizacím. Častým jevem je ale to, že namísto pověřených zaměstnanců tuto úlohu zastávají spoluvězni.⁶⁵

Pro odesílání korespondence bývají na oddělení jednotlivých věznic zřízeny uzamykatelné schránky. Tyto schránky se vybírají každý den mimo víkendy a písemnosti do ní vložené musí být odeslány nejpozději následující den. Odsouzený má taktéž možnost odevzdat ji svému vychovateli. Zalepit obálku je

---

⁶² § 17 odst. 1 a 2 ZVTOS

⁶³ MATUŠKA, Jiří. *Korespondence odsouzených*. České vězeňství. Rok: 2016, č. 4, s. 23

⁶⁴ § 17 odst. 3 ZVTOS

⁶⁵ MATOULEK, Josef a Helena SEJKOROVÁ. *Právní rádce odsouzeného*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), s. 64

možné pouze v případě, pokud se jedná o korespondenci, která nepodléhá kontrole.⁶⁶

2.3.1.3. Přijímání balíků

Dalším právem vězňených osob je přijímání balíků. Nárokový balík lze odsouzenému zasílat jednou za 6 měsíců a jeho hmotnost nesmí přesáhnout 5 kg. Limitovaná váha se týká pouze sortimentu zasláného zboží, do celkové hmotnosti se nezapočítává obal balíku.⁶⁷ Zpravidla se jedná o balík, který se zasílá v období narozenin a vánočních svátků, a stejně jako korespondence i došlé balíky podléhají kontrole. Může obsahovat kupříkladu trvanlivé potraviny, kuřivo, kávu, čaj nebo základní hygienické potřeby. V některých věznicích k zasílání hygienických potřeb slouží tzv. hygienický balík, nicméně například ve Věznici Velké Přílepy tento balík není dovolen. Prostřednictvím tzv. civilního balíku lze poslat civilní oděv a obuv, a to jednou za 3 měsíce. Ačkoli množství zasláného oblečení není omezen, je nutné, aby se osobní věci vězně vešly do přidělené uzamykatelné skříňky.⁶⁸ Tzv. kilovky (balíky s hmotností do 1 kg obsahující zejména časopisy, noviny, poštovní známky nebo jiné dopisní potřeby) lze do věznice zasílat neomezeně.

Žádný ze zasláných balíků nesmí obsahovat cennosti, peníze, zbraně a střelivo, mobilní telefony, návykové látky, jedy, výbušné nebo pyrotechnické látky, alkoholické nápoje, výrobky ve skleněném obalu či potraviny podléhající rychlé zkáze.⁶⁹ Těmi jsou zejména maso a všechny výrobky z masa, vyjma masa dušeného, zabijačkové výrobky, šunky, vejce, majonézy, mléko a všechny mléčné výrobky, dorty, buchty, zmrzlinářské výrobky, zahradní a lesní ovoce jako například jahody, maliny, borůvky nebo ostružiny či potraviny, které se musí tepelně upravovat nebo ohřívat.⁷⁰

---

⁶⁶ *Pravidla přijímání korespondence*. [online]. Vězeňská služba České republiky. [cit. 3. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/vykon-vezenstvi/pravidla-prijimani-korespondence/>

⁶⁷ PILKNEROVÁ, Inka. *Manuál pro vězně, aneb, Vše, co potřebujete vědět o životě za mřížemi*. Praha: Powerprint, 2020., s. 29

⁶⁸ Tamtéž, s. 30

⁶⁹ MATOULEK, Josef a Helena SEJKOROVÁ. *Právní rádce odsouzeného*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), s. 73

⁷⁰ čl. 18 odst. 2 Vnitřního řádu pro odsouzené Vazební věznice Praha-Ruzyně

2.3.1.4. Užívání telefonu

Odsouzený může taktéž ke kontaktu s blízkou osobou využít telefon, a to denně po dobu 20 minut. Soukromé hovory jsou monitorovány zaměstnanci Vězeňské služby. Každý vězeň po nástupu k výkonu trestu obdrží stíratelnou kartu, po jejímž setření najde číslo svého telefonního účtu a PIN, který slouží pro přihlášení do telefonního automatu. Provozní doba automatu je každý den od 6 do 22 hodin. Odsouzený může volat pouze osobám, které předem schválí ředitel konkrétní věznice, přičemž jejich počet je zpravidla omezen na pět. Každá započatá minuta hovoru stojí 1,98 Kč, které se následně strhávají z kreditu. Tento kredit může být dobit do celkové výše maximálně 2 000 Kč. Mobilní telefony ve věznicích jsou zakázané, porušení této povinnosti lze kvalifikovat jako trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí dle § 337 TrZ.

2.3.1.5. Přijímání návštěv

Taktéž má právo na přijímání návštěv. Odsouzeného mohou navštívit pouze osoby blízké, které předem schválí ředitel věznice. Doba návštěvy trvá nejvýše 3 hodiny a odsouzený na ni má nárok jednou během jednoho kalendářního měsíce. Maximální počet osob, které mohou odsouzeného navštívit, jsou 4, a to včetně osob nezletilých. Návštěvníkům je odeslána návštěvenka, v níž je vymezeno, kdy a kde bude návštěva probíhat. Osoba, která chce odsouzeného ve věznici navštívit, je povinna prokázat svou totožnost, a to buď občanským průkazem, nebo cestovním pasem. K prokázání totožnosti nestačí řidičský průkaz ani potvrzení o ztrátě občanského průkazu.

Návštěvy probíhají ve speciálně zřízených návštěvních místnostech v čase určeným ředitelem věznice. V některých věznicích, například od roku 2019 ve Věznici Velké Přílepy, je možnost uskutečnění návštěvy i v zastřešeném venkovním prostoru v areálu věznice. Každá návštěva probíhá za přítomnosti alespoň jednoho vychovatele. Během návštěv není dovoleno vězňům nic předávat, návštěvníci nicméně u sebe mohou být menší finanční hotovost, která slouží na nákup občerstvení v automatu pro sebe i pro odsouzeného.

V některých věznicích jsou též povoleny návštěvy, které se konají bez zrakové a sluchové kontroly v prostorách k tomu určených, a to v souladu s § 19 odst. 5 ZVTOS. Tento druh návštěv slouží k udržení širších rodinných vazeb a

k posilování partnerských vztahů. V průběhu návštěvy je vězeň se svou návštěvou sám, jednotliví zaměstnanci věznice nejsou přítomni. V praxi se jedná především o návštěvu manželky nebo manžela, popřípadě družky nebo druha a probíhají v celkové délce tří až čtyř hodin. Je nutné podotknout, že tento druh návštěv je považován za kázeňskou odměnu a představuje významný pozitivně motivační prostředek působení na chování odsouzených.⁷¹

2.3.2. Povinnosti odsouzených

Povinnosti odsouzených jsou upraveny v § 28 ZVTOS a jsou vymezeny taxativním výčtem. Po nástupu do vězení musí být vězni prokazatelně seznámeni s předpisy tyto povinnosti upravující.

Mezi základní povinnosti odsouzených patří dodržovat stanovený pořádek a kázeň, plnit pokyny a příkazy zaměstnanců Vězeňské služby a úkoly z programu zacházení, pracovat, šetrně zacházet se svěřenými věcmi, nepoškozovat cizí majetek, podrobit se osobním prohlídkám a umožnit zaměstnancům Vězeňské služby kontrolu svých osobních věcí. Vězňům je v průběhu výkonu trestu výslovně zakázáno hrát hazardní hry, tetovat sebe nebo jiné nebo se úmyslně poškozovat na zdraví.⁷²

Odsouzený též musí hradit náklady výkonu trestu, jejichž výši stanoví Ministerstvo spravedlnosti vyhláškou č. 10/2000 Sb., konkrétně v § 3. Dle tohoto ustanovení náklady výkonu trestu činí maximálně 1 500 Kč za příslušný kalendářní měsíc.⁷³ Těmito náklady se rozumí zejména náklady na ubytování, stravování a vystrojování vězně.⁷⁴ Úhrada nákladů se realizuje především srážkou z pracovní odměny odsouzeného, případně též srážkou z důchodu nebo srážkou z jiného zdanitelného příjmu, kterou může být například srážka z příjmu z pronájmu majetku.⁷⁵ Nelze-li náklady srazit těmito způsoby, může věznice k jejich úhradě použít též peněžní prostředky, které má odsouzený uloženy ve věznici.

---

⁷¹KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 62

⁷²§ 28 odst. 1 a 2 ZVTOS

⁷³§ 3 odst. 1 Vyhlášky č. 10/2000 Sb.

⁷⁴KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 116

⁷⁵MATOULEK, Josef a Helena SEJKOROVÁ. *Právní rádce odsouzeného*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), s. 113

Odsouzený, který zaviněně poruší zákonem stanovené povinnosti, pořádek nebo kázeň během výkonu trestu, může být kázeňsky potrestán, a to kázeňskými tresty, jež jsou taxativně vymezeny v § 46 ZVTOS. Řadí se mezi ně především důtka, snížení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu 3 kalendářních měsíců, zákaz přijetí jednoho balíčku v kalendářním roce, pokuta až do výše 1 000 Kč nebo umístění do uzavřeného oddělení až na 28 dnů s výjimkou doby stanovené k plnění úkolů programů zacházení.⁷⁶ Nejpřísnějším trestem, který lze vězněným osobám uložit, je celodenní umístění do uzavřeného oddělení až na 20 dnů. Vězni nemohou chodit do práce, účastnit se aktivit programu zacházení, kouřit, číst denní tisk nebo knihy. Taktéž si nemohou ve vězeňské prodejně nakoupit potraviny a věci osobní potřeby, výjimkou jsou pouze potřeby hygienické.⁷⁷ Proti rozhodnutí o uložení kázeňského trestu může odsouzený podat stížnost ve lhůtě do 3 dnů ode dne oznámení takového rozhodnutí, o které rozhodne ředitel věznice nebo jím zmocněný zaměstnanec⁷⁸, nejčastěji speciální pedagog.

Naopak odsouzený, který řádně plní všechny své povinnosti a chová se ve věznici vzorně, může být kázeňsky odměněn.⁷⁹ Odměnami jsou především pochvala, mimořádné zvýšení doby trvání návštěvy během jednoho kalendářního měsíce až na 5 hodin, věcná či peněžitá odměna ve výši až 1 000 Kč nebo povolení opustit věznici na dobu 24 hodin.⁸⁰ Formou odměny může být také přerušení trestu až na 20 dnů během jednoho roku, přičemž doba přerušení výkonu trestu se započítává do výkonu trestu.⁸¹ Výkon trestu ovšem může být přerušen pouze v případě, kdy odsouzený není odsouzen k výkonu trestu odnětí svobody na doživotí. V takovém případě je možnost přerušení výkonu trestu výslovně vyloučena.⁸² O druhu kázeňské odměny, která má být vězni uložena, rozhoduje zaměstnanec věznice.

---

⁷⁶ § 46 odst. 3 ZVTOS

⁷⁷ PILKNEROVÁ, Inka. *Manuál pro vězně, aneb, Vše, co potřebujete vědět o životě za mřížemi*. Praha: Powerprint, 2020., s. 41

⁷⁸ § 52 odst. 1 a 3 ZVTOS

⁷⁹ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007., s. 43

⁸⁰ § 45 odst. 2 ZVTOS

⁸¹ § 56 odst. 1 ZVTOS

⁸² KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 145

2.4. Program zacházení s odsouzenými

Ve výkonu trestu odnětí svobody je pro každého odsouzeného zpracováván program zacházení, a to ve vzájemné spolupráci psychologa, pedagoga, vychovatele, sociálního pracovníka a lékaře.⁸³ Zákonná definice je vymezena v ZVTOS v hlavě třetí a její znění je následující: „*K dosažení účelu výkonu trestu věznic stanoví pro každého odsouzeného program zacházení jako základní formu cílevědomého a komplexního působení, jehož cílem je připravit odsouzeného na soběstačný život v souladu se zákonem po propuštění z výkonu trestu*“.⁸⁴ Tento program, dříve známý též pod názvem resocializační či reedukační program⁸⁵, schvaluje ředitel věznic nebo jeho zástupce⁸⁶ a zpracovává se na základě souhrnné zprávy o odsouzeném. Přihlíží se k délce trestu, charakteristice osobnosti a příčinám trestné činnosti.⁸⁷ Dle potřeby může být rovněž průběžně aktualizován. Jedná se o rozhodující prostředek penitenciárního působení na vězně⁸⁸ a zahrnuje různé aktivity a činnosti, které jsou pro jednotlivé skupiny odsouzených částečně povinné a částečně dobrovolné. Hlavním cílem programu je připravit odsouzeného na soběstačný život po propuštění z výkonu trestu⁸⁹ a vést odsouzeného k přijetí odpovědnosti za trestný čin, kterého se dopustil a za který si odpykává trest. Zároveň slouží k naplňování účelu trestu. Prostřednictvím aktivit programu zacházení by rovněž mělo docházet ke snížení negativních účinků pobytu ve vězení, poskytnutí odsouzeným možnost rozvíjet své dovednosti a schopnosti a zlepšení sociálních vazeb s rodinou a s vnějším světem.⁹⁰

Jednotlivé druhy programu zacházení jsou vymezeny v § 36 ŘVTOS a člení se na aktivity pracovní, vzdělávací, speciálně výchovné, zájmové a oblast pro utváření vnějších vztahů. Každá z věznic má své vlastní programy v závislosti na prostorové, personální a finanční možnosti věznic. Přihlíží se také k odbornosti vězeňského personálu.⁹¹

---

⁸³ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007., s. 44

⁸⁴ § 40 odst. 2 ZVTOS

⁸⁵ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007., s. 44

⁸⁶ § 36 odst. 8 ŘVTOS

⁸⁷ § 41 odst. 1 ZVTOS

⁸⁸ KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 134

⁸⁹ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 128

⁹⁰ *Co zmůžou programy zacházení*. České vězeňství. Rok: 2011, č. 2, s. 12

⁹¹ Tamtéž

Pracovními aktivitami se rozumí jednak zaměstnávání odsouzených, jednak práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznice. Do té můžeme zařadit například úklidovou činnost či pomocnou práci v kuchyni a prádelně.⁹² Dále se do pracovních aktivit řadí pracovní terapie, jež je uskutečňována pod vedením zaměstnance Vězeňské služby s potřebným odborným vzděláním. Při zařazování odsouzených do zaměstnání je nutné přihlížet k jejich zdravotnímu stavu, nejvyššímu dosaženému vzdělání a zkušenostem v oboru, velký význam má samozřejmě také délka soudem uloženého trestu.⁹³ Odsouzení mohou být zaměstnání jak v samotném objektu věznice, tak i vně na nestřežených pracovištích u externích subjektů, se kterými má věznice uzavřenou spolupráci na základě smlouvy o poskytování služeb. Pracovní odměna odsouzených se řídí nařízením vlády č. 361/2017 Sb. a slouží k hrazení nákladů výkonu trestu, výživného pro nezaopatřené děti nebo jiných pohledávek. 11 % z čisté pracovní odměny se odsouzenému také ukládá na tzv. úložné, což slouží k vytvoření určité finanční rezervy na dobu po propuštění z výkonu trestu.⁹⁴ K dubnu roku 2020 dosahovala celková zaměstnanost odsouzených 57,96 %, což představuje celkem 8 101 vězňenských osob.⁹⁵

Co se týče vzdělávacích aktivit, řadí se sem vzdělávání organizované či uskutečňované Středním odborným učilištěm, Učilištěm a Odborným učilištěm Vězeňské služby ČR⁹⁶, a dále též vzdělávání, které je vedené nebo kontrolované zaměstnanci oddělení výkonu trestu.⁹⁷ Další vzdělávací aktivitou odsouzených mohou být rovněž různé vzdělávací, odborné, specializační a rekvalifikační kurzy.⁹⁸ Mezi vězni jsou značně oblíbené kurzy jazykové či kurzy práce

---

⁹²KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 136

⁹³MATOULEK, Josef a Helena SEJKOROVÁ. *Právní rádce odsouzeného*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), s. 103

⁹⁴ *Vězňům se zvýší odměny i úložné, aby spláceli dluhy, rozhodla vláda* [online]. Česká justice. [cit. 1. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2017/10/veznum-se-zvysi-odmeny-i-ulozne-aby-splaceli-dluhy-rozhodla-vlada/>

⁹⁵ *Aktuální počty zaměstnaných vězňů*. [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 6. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/rychla-fakta/aktualni-pocty-zamestnanych-veznu/>

⁹⁶HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005., s. 136

⁹⁷MATOULEK, Josef a Helena SEJKOROVÁ. *Právní rádce odsouzeného*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), s. 104

⁹⁸KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 138

s výpočetní technikou⁹⁹, v rámci kterých mohou odsouzení získat osvědčení o absolvování takovýchto kurzů. Každá věznice musí mít také k dispozici knihovnu, která bude dostatečně vybavena knihami nejrůznějších titulů.¹⁰⁰ Vězni zde mohou nalézt běžnou beletrii, ale též náboženskou a odbornou literaturu, kterou mohou využít ke svému studiu.

Speciální výchovné aktivity jsou určeny odsouzeným s určitou poruchou osobnosti nebo psychickými problémy. Zahrnují sociální výcvik, psychoterapii, arteterapii, pohybovou terapii, sociálně-právní poradenství a trénink zvládnání vlastní agresivity. Jsou zaměřeny především na osobnost odsouzeného, změnu jeho postojů, myšlení a chování¹⁰¹ a jejich hlavním účelem je snížení rizika recidivy u jednotlivých vězňů.

Zájmové aktivity odsouzených lze rozdělit na aktivity rekreativní, sportovní a kulturní. Za rekreativní aktivitu lze považovat kupříkladu sledování televize ve společenské místnosti věznice nebo hraní společenských her. Pro sportovní aktivity jsou v jednotlivých věznicích vytvořeny posilovny nebo hřiště pro míčové hry a slouží k posilování tělesné kondice a k příznivému působení na psychiku odsouzených. Spousta vězňů taktéž trénuje na tzv. Běh se žlutou stužkou (Yellow Ribbon Run), který se v ČR pořádá každoročně od roku 2016. Hlavním cílem projektu je změnit názor společnosti na jedince s trestní minulostí a upozornit na problém obtížného zařazení se do pracovního procesu po propuštění.¹⁰² Snaží se přimět potencionálního zaměstnavatele zamyslet se nad možností zaměstnání propuštěného vězně.¹⁰³ Kulturní aktivity vedou k rozvoji osobnosti odsouzeného a patří k nim například návštěva koncertů nebo divadelních představení, která jsou organizována buď uvnitř, nebo vně věznice. Dále se sem může řadit i vlastní činnost odsouzených, obzvláště malování, rukodělné práce, literární činnost, zpěv nebo vydávání vězeňských časopisů.¹⁰⁴

Posledním bodem programu zacházení je oblast utváření vnějších vztahů. Ta je zaměřena na vytvoření, případně i posílení pozitivních sociálních vazeb

---

⁹⁹MATOULEK, Josef a Helena SEJKOROVÁ. *Právní rádce odsouzeného*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), s. 104

¹⁰⁰ Evropská vězeňská pravidla, bod 28.5

¹⁰¹PILKNEROVÁ, Inka. *Manuál pro vězně, aneb, Vše, co potřebujete vědět o životě za mřížemi*. Praha: Powerprint, 2020., s. 38

¹⁰² *Více než pět stovek závodníků běželo se žlutou stužkou*. České vězeňství. Rok: 2019. č.1, s. 52

¹⁰³ RAJDLOVÁ, Jana. *Ředitelka Věznice Světla nad Sázavou Gabriela Slovákova říká: Vězňů, kteří se chtějí polepšit, je dost. Podpořme je!* České vězeňství. Rok: 2016, č. 1, s. 2

¹⁰⁴KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 137

odsouzeného mimo vězení, a to prostřednictvím návštěv, korespondence nebo telefonního hovoru s osobami blízkými. Důležitou součástí této aktivity je též příprava odsouzeného na život, který ho čeká po propuštění z výkonu trestu. Zaměstnanci Vězeňské služby se snaží vězně vést k řádnému a soběstačnému životu, obeznámit ho se změnou společenských poměrů, ke které došlo v průběhu výkonu trestu, připravit ho na vyřizování různých záležitostí na úřadech a na negativní reakce okolí, se kterými by se mohl v rámci života na svobodě osobně setkat.¹⁰⁵

Po schválení programu ředitelem věznice je pro odsouzeného program závazný a musí se jej účastnit.¹⁰⁶ Důvodem, pro který lze nepřítomnost vězně na aktivitách omluvit, může být pouze nemoc, eskorta, popřípadě jiný závažný objektivní důvod, jenž ale musí být včas oznámen vedoucímu jednotlivé aktivity. Úspěšnost plnění programu zacházení se vyhodnocuje v pravidelných intervalech, přičemž v rámci hodnocení vychovatel stanoví, zda odsouzený stanovený cíl programu zacházení plní komplexně, neplní, anebo jej plní pouze částečně.¹⁰⁷ Řádné plnění aktivit ze strany odsouzeného je základem pro případné opuštění věznice v doprovodu zaměstnance věznice, opuštění věznice spojené s návštěvou, přerušování výkonu trestu odnětí svobody nebo hodnocení pro soud při rozhodování o přerazení do mírnějšího typu věznice nebo podmíněného propuštění z výkonu trestu.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ Tamtéž

¹⁰⁶ *Co zmůžou programy zacházení.* České vězeňství. Rok: 2011, č. 2, s. 12

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie.* Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007., s. 47

3. Výkon trestu odnětí svobody a jeho specifika u odsouzených žen

Výkon trestu odnětí svobody může být u některých skupin odsouzených specifický. Těmito skupinami jsou osoby mladistvé, čili osoby ve věku od 15 do 18 let¹⁰⁹, dále též odsouzené ženy, odsouzení TPN, odsouzení trpící poruchami duševními a poruchami chování a odsouzení s cizí státní příslušností. Různá specifika má i výkon trestu odnětí svobody na doživotí.¹¹⁰ Od standardního výkonu tohoto trestu se liší například materiálními podmínkami věznice, kterými se rozumí zejména vybavení cel či ložnic, prostory věznic volně přístupné odsouzeným¹¹¹ a vstrojování odsouzených. Další odlišnosti lze spatřovat i v typech kázeňských trestů, jež mohou být některým skupinám odsouzených uloženy, či v přísnějším, nebo naopak mírnějším režimu.¹¹² Pro tyto skupiny vězňů mohou být zřízeny věznice samostatné, specializovaná oddělení nebo je k nim alespoň ze strany vězeňského personálu specializovaně přístupováno.¹¹³

3.1. Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody odsouzených žen

O problematice vězňů žen v několika bodech pojednávají již zmíněná Mandelova pravidla. Jsou zde vymezeny předpoklady pro výkon trestu žen těhotných a žen krátce po porodu, proti kterým je zakázáno užívat donucovací prostředky.¹¹⁴ Na odsouzené ženy by měl také dohlížet výhradně ženský personál. To však nevylučuje zaměstnance mužského pohlaví, zejména lékaře a učitele, z výkonu svých profesních povinností ve věznicích.¹¹⁵

Výkon trestu odnětí svobody u odsouzených žen na evropské úrovni upravují Evropská vězeňská pravidla. Jak stanoví bod 34.1, „*kromě konkrétních ustanovení, která se v těchto pravidlech vztahují na vězenkyně, musí vězeňská správa věnovat zvláštní pozornost potřebám žen, jako jsou například jejich*

---

¹⁰⁹ § 2 odst. 1 písm. c) ZSVM: „*mladistvým je ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku*“, srov. s § 1 odst. 4 ZVTOS: „*Mladistvým se pro účely tohoto zákona rozumí osoba, která v době spáchání provinění dovršila patnáctý a nepřekročila osmnáctý rok svého věku.*“

¹¹⁰ ŠTĚRBA, Vladislav. *Penologie*. Praha: Armex, 2007. Skripta pro střední a vyšší odborné školy., s. 96

¹¹¹ zejména společná sociální zařízení, společenské místnosti, návštěvní místnosti a vycházkové prostory

¹¹² MOTEJL, Otakar. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv), s. 50

¹¹³ SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007., s. 47

¹¹⁴ Mandelova pravidla, bod 48.2 [online]. [cit. 10. 2. 2020]. Dostupné z: <https://cdn.penalreform.org/wp-content/uploads/2015/05/MANDELA-RULES.pdf>

¹¹⁵ Mandelova pravidla, bod 81.3

fyzické, profesní, sociální a psychické potřeby při rozhodování, jež ovlivňuje některý aspekt jejich umístění ve věznici“. Tato zvláštní pozornost je zdůvodněna potřebami vězňů, jež zažili tělesné, psychické nebo sexuální zneužití¹¹⁶, přičemž do této skupiny vězňů velký podíl žen spadá. V následujících bodech jsou rovněž upraveny podmínky umístění nezletilých dětí ve věznici spolu s odsouzenými matkami.

Mezinárodní dokument, který se zabývá výlučně životem odsouzených žen ve vězení, je dokument *Women's Health in Prison*. Tento dokument byl vydán roku 2009 Světovou zdravotnickou organizací a kromě jiného poukazuje na to, že jelikož byly vězeňské systémy určeny především pro muže, kteří ve světě tvoří více než 90% vězeňské populace, neřeší se často zdravotní potřeby žen. Mnoho vězeňských zařízení se neumí vypořádat s ženskou menstruací a ženám následně chybí hygienické vložky.¹¹⁷ Vězněným ženám by také měla být oproti mužským vězňům věnována zvláštní pozornost, poněvadž ženy, které se ocitnou za mřížemi, jsou často obětmi fyzického či sexuálního násilí a trpí dosud neléčenými zdravotními problémy.¹¹⁸ Ty mohou pramenit z dlouhodobého užívání drog, sexuálního zneužívání, podvýživy nebo špatné zdravotní péče.¹¹⁹ Dalším důsledkem nízkého podílu odsouzených žen je rovněž existence malého počtu ženských věznic. Z tohoto důvodu bývají ženy často uvězněny daleko od svých domovů a rodin, což způsobuje vážné problémy při pokusu o zachování rodinných vazeb.¹²⁰ V jednotlivých člancích dokumentu jsou následně upraveny podmínky výkonu trestu žen mladistvých, žen starších 50 let a cizinek a zdravotní péče poskytovaná odsouzeným ženám, stejně jako odsouzeným těhotným ženám a ženám po porodu.

V roce 2010 byla prostřednictvím Organizace spojených národů přijata Pravidla OSN pro zacházení s vězněnými ženami a ne vazební opatření pro pachatelky, též známá jako tzv. *Bangkokská pravidla* („Bangkok Rules“). I tato pravidla pojednávají o zacházení se ženami ve věznicích. V jednotlivých člancích

---

¹¹⁶ Evropská vězeňská pravidla, bod 25.4

¹¹⁷ *Women's Health in Prison*. (2009). Zdraví žen ve vězení [online]. OSN. [cit. 10. 2. 2020]. Dostupné z: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0004/76513/E92347.pdf, s. 30

¹¹⁸ *Vězněné ženy ve světě: soubor materiálů a dokumentů*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2005., s. 5

¹¹⁹ *Women's Health in Prison*, s. 20

¹²⁰ Tamtéž, s. 2

upravují hygienické a zdravotní potřeby žen, zvláštní postavení odsouzených matek, kontakt s vnějším světem a bezpečnost vězňených žen.

Vnitrostátní právní úprava je poměrně stručná. Právními předpisy upravujícími tuto problematiku jsou zejména ZVTOS, konkrétně ustanovení § 67, 68 a 69, a ŘVTOS. V této vyhlášce se odsouzeným ženám věnuje hlava IV. stanoví, že „*vnitřní řád věznice, obsah a formy zacházení s odsouzenými ženami musí přihlížet k psychickým a fyziologickým zvláštnostem žen, k zvláštním potřebám žen těhotných, žen krátce po porodu a taktéž kojících matek.*“¹²¹

3.2. Specifika výkonu trestu odnětí svobody u odsouzených žen

V porovnání s muži, ženy mají obecně lepší přístup k hygienickým podmínkám. Z důvodu svého menstruačního cyklu mají odsouzené nárok na denní koupání. Koupáním se v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody rozumí sprchování přiměřeně teplou vodou v délce alespoň 7 minut, což je dle ombudsmana doba dostatečná pro provedení základní hygieny.¹²² Naopak muži mají obecně právo na koupání pouze dvakrát týdně. Koupání se mužům umožní častěji pouze v případě, pokud to vyžaduje jejich pracovní zařazení nebo jiné okolnosti.¹²³ Umožnění sprchování u mužů alespoň dvakrát týdně bylo zavedeno vyhláškou č. 19/2015 Sb., a to na doporučení bývalé veřejné ochránkyně práv Anny Šabatové.¹²⁴ Díky tomu došlo k naplnění požadavku Evropských vězeňských pravidel, jež v bodě 19.5 stanoví: „*Musí být zajištěno vhodné zařízení, aby se každý vězeň mohl vykoupat nebo osprchovat při teplotě odpovídající klimatickým podmínkám, a to pokud možno denně, nejméně však dvakrát týdně (v případě potřeby i častěji) v zájmu všeobecné hygieny.*“ Až do nabytí účinnosti této vyhlášky se odsouzení mohli sprchovat nejméně jednou týdně. Ženy dále musí mít k dispozici dostatečný počet hygienických vložek a tamponů a zároveň musí být zajištěna bezpečná likvidace zakrváceného materiálu

---

¹²¹ § 89 odst. 1 ŘVTOS

¹²² MOTEJL, Otakar. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv), s. 76-77

¹²³ § 21 odst. 2 ŘVTOS

¹²⁴ *Veřejný ochránce práv - Hygienické podmínky ve věznicích se zlepšily*. [online]. Veřejný ochránce práv. [cit. 15. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2015/hygienicke-podminky-ve-veznicich-se-zlepši/>

alespoň jednou za 14 dní. V případě, že věznice odsouzeným ženám nezajistí tyto základní potřeby, může být toto jednání považováno za ponižující zacházení.¹²⁵

Ženy o sebe taktéž mnohem více pečují a dbají o svůj zevnějšek. K tomuto mohou odsouzené ženy využívat vlastní kosmetické přípravky. Ve věznicích u sebe mohou mít i dekorativní kosmetiku, zejména řasenku, balzám na rty, tužku na oči a na obočí či manikúru.¹²⁶ I v tomto lze spatřovat velký rozdíl, jelikož muži mají dovoleno u sebe mít pouze elektrický holicí strojek.¹²⁷

Na rozdíl od žen mají muži jednou měsíčně nárok na bezplatnou úpravu vlasů a vousů vězeňským holičem.¹²⁸ Byť ženy tuto možnost nemají, často se stříhají samy nebo mezi sebou. K tomu jim slouží nůžky, které si mohou ve věznici kdykoli bezplatně zapůjčit.¹²⁹ Jejich úprava vlasů, včetně barvení, není ničím omezena a mohou k tomu využívat vlastní potřebné pomůcky. Barvu na vlasy si mohou zakoupit ve vězeňské kantýně, případně jim je zaslána v nárokovém balíku osobou vně věznice. Pouze v případě podstatné změny vzhledu je odsouzená před uskutečněním takové úpravy povinna informovat příslušného vychovatele.¹³⁰

Co se týče zdravotní péče, odsouzeným ženám by měla být kromě gynekologických prohlídek poskytnuta možnost pravidelných preventivních vyšetření týkajících se rakoviny prsu nebo dělohy. Kvalita poskytovaných služeb by se měla rovnat standardu, jenž je poskytován pacientům ve společnosti. O ženy by se měli starat lékaři a sestry, kteří mají zkušenosti v oblasti zdravotní péče o ženy, a to včetně gynekologie.¹³¹ Pokud odsouzená žena na svobodě užívala antikoncepci, měla by mít tuto možnost dostupnou rovněž ve věznici. Podmínkou užívání antikoncepce ve věznici je ale pouze zmírnění bolestivého průběhu menstruace, odsouzená žena nemůže užívat antikoncepci za účelem zabránění těhotenství.¹³²

---

¹²⁵ *Vězněné ženy ve světě: soubor materiálů a dokumentů*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2005., s. 18

¹²⁶ KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR)., s. 49

¹²⁷ § 4 odst. 2 ŘVTOS

¹²⁸ § 21 odst. 3 ŘVTOS

¹²⁹ HALUZOVÁ, Soňa. *O hygieně v dobách minulých a dnes*. České vězeňství. Rok: 2009, č. 3, s. 31

¹³⁰ čl. 19 odst. 16 Vnitřního řádu pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou

¹³¹ *Vězněné ženy ve světě: soubor materiálů a dokumentů*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2005., s. 18

¹³² Tamtéž, s. 19

Všem odsouzeným věznic dle ročního období poskytuje oděvy a další výstrojní součástky, kterými jsou například boty, opasek, rukavice či gumový plášť do deště.¹³³ I přesto ale mohou odsouzení nosit vlastní spodní prádlo a ponožky. V jistých situacích je rovněž umožněno nošení vlastního oděvu a obuvi, přičemž vždy závisí na daném typu věznic. Rozdílem mezi odsouzenými ženami a muži je možnost praní osobního prádla. Zatímco v ubytovnách odsouzených žen jsou vytvořeny podmínky pro praní osobního prádla¹³⁴ prostřednictvím automatických praček, které každá věznice zajišťuje na vybraná oddělení, muži tuto možnost zpravidla nemají. Ač je odsouzeným mužům rovněž umožněno nosit vlastní spodní prádlo a ponožky, na některých oddílech mužských věznic automatické pračky sloužící k jejich vyprání chybí. Ženy mají dále ve věznici umožněno provádět drobné opravy osobních věcí.¹³⁵

Velkým specifikem je výkon trestu odnětí svobody těhotných žen, kojících žen a matek nezletilých dětí. Těhotným ženám a ženám po porodu obligatorně předseda senátu odloží výkon takového trestu na dobu jednoho roku po porodu.¹³⁶ Důvodem odkladu je neohrozit zdravotní stav ženy během těhotenství, pomoci k nerušenému vývoji očekávaného dítěte a dát matce možnost poskytnout řádnou péči jejímu nově narozenému dítěti.¹³⁷ Tato skupina žen má taktéž specifické zdravotní a výživové potřeby. Kojící ženy, jakož i jejich novorozenci, musí mít přístup k mléku, k výrobkům s vysokým obsahem bílkovin a k čerstvému ovoci a zelenině. Jídlo by mělo být poskytováno pravidelně, přičemž není nutné, aby byl striktně dodržován časový harmonogram věznic.¹³⁸ Jak dále vyplývá z § 66 ZVTOS, těhotným ženám a ženám, u nichž od porodu neuplynulo alespoň šest měsíců, lze uložit pouze určité druhy kázeňských trestů. Jsou jimi důtka, propadnutí věci a odnětí výhod vyplývajících z předchozí kázeňské odměny. Odlišně je rovněž přístupováno k odsouzené ženě, která je matkou nezletilého dítěte. Té je povoleno, aby se ve výkonu trestu starala o vlastní dítě, které je mladší tří let. Na území ČR je toto ženám umožněno pouze v jedné ženské

---

¹³³KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 47

¹³⁴§ 89 odst. 2 ŘVTOS

¹³⁵Tamtéž

¹³⁶§ 322 odst. 3 TR

¹³⁷ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 6., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice komentované zákony., s. 2442

¹³⁸Women's Health in Prison., s. 32

věznici, a to ve věznici ve Světlé nad Sázavou. Detailněji bude o výkonu trestu u matek nezletilých dětí rozepsáno v následující podkapitole.

Je nutné zdůraznit, že ač je výkon trestu odnětí svobody u odsouzených žen specifický, nejsou zohledněny všechny podstatné rozdíly mezi odsouzenými ženami a muži. Jak vyplývá z Koncepce vězeňství do roku 2025, není přihlíženo k jejich obecně nižšímu bezpečnostnímu riziku, což může mít na odsouzenou ženu ve více ohledech negativní dopad.¹³⁹ Je to také v rozporu s Evropskými vězeňskými pravidly, konkrétně s bodem 51.4, jenž stanoví, že každý vězeň musí být vězněn v takových bezpečnostních podmínkách, které odpovídají výše uvedenému stupni rizika.

U mužské a ženské vězeňské populace by se měly rovněž v jistých bodech odlišovat programy zacházení. Odsouzeným ženám by v rámci programu zacházení měla být poskytnuta značně vyšší péče. Standardizované programy zacházení by měly být zaměřeny zejména na rodinnou terapii a kontakt s dětmi, v rámci vzdělávacích a zájmových aktivit by ženy měly mít přístup k hodinám vaření či k aktivitám souvisejícím s péčí o rodinu a domácnost. K tomu ale zatím nejsou ve věznicích vytvořeny dostatečné předpoklady, ať už z důvodu zcela nevyhovující vězeňské architektury či absence speciální kvalifikace vězeňského personálu se zaměřením na ženy.¹⁴⁰

3.3. Výkon trestu odnětí svobody u matek nezletilých dětí

Na to, zda má být nezletilé dítě umístěné s matkou ve věznici, existuje řada rozdílných názorů. Jedni tuto myšlenku uznávají a akcentují zejména pozitivní vliv na zachování citové vazby mezi matkou a dítětem. Druzí jsou ale striktně proti, jejich hlavním argumentem je nevhodné prostředí pro rozvoj osobnosti dítěte nebo nepřijatelnost myšlenky nevinných osob ve věznici. Většina evropských zemí, spolu s ČR, nicméně tento způsob výkonu trestu umožňuje.¹⁴¹ Je ale třeba splňovat podmínku, která je vymezena v bodu 36.1 Evropských vězeňských pravidel. Dle tohoto smí nezletilé děti pobývat ve věznici spolu s matkou, pouze pokud je to v nejlepším zájmu daného dítěte. Rovněž s dětmi nesmí být zacházeno jako s vězni.

---

¹³⁹ Koncepce vězeňství do roku 2025. s. 45

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 52

¹⁴¹ KOUKALOVÁ, Jana. *Děti ve věznicích*. České vězeňství. Rok: 2005, č. 6, s. 16

Odsouzené ženě je povoleno, aby se ve výkonu trestu starala o vlastní dítě, které je mladší tří let. V některých případech může být umožněno, aby se odsouzená žena starala i o dítě starší, ale pouze v případě, pokud je to v zájmu zachování sourozeneckých vztahů.¹⁴² Stanovení tohoto věkového omezení je dáno rozvojem osobnosti dítěte – tříleté děti si totiž neuvědomují prostředí, v němž se se svou matkou nacházejí, a nemá to na ně tudíž žádný negativní vliv.¹⁴³ O přijetí na specializovaný oddíl pro výkon trestu matek nezletilých dětí rozhoduje ředitel věznice na žádost odsouzené a přihlíží zejména k tomu, zda se matka o dítě do doby odsouzení řádně starala. Dalším předpokladem je také kladný posudek lékaře, psychologa a orgánu sociálně-právní ochrany dětí, ve kterém se stanoví, že takový postup je ve prospěch daného dítěte.¹⁴⁴ Matka musí předložit zdravotní a očkovací průkaz nezletilého dítěte, evropský průkaz zdravotního pojištění, rodný list dítěte, potvrzení o zdravotním stavu dítěte ne starší tří dnů, eventuálně také soudní rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče.¹⁴⁵ Věznice je taktéž povinna orgánu sociálně právní ochrany dětí umožnit sledovat v pravidelných intervalech vývoj nezletilce, o nějž odsouzená žena ve výkonu trestu pečuje.¹⁴⁶

Základní účel společného výkonu trestu odnětí svobody matky a jejího dítěte stanoví vnitřní řád pro odsouzené Věznice Světlé nad Sázavou, konkrétně čl. 35 odst. 3. Z výše uvedeného vyplývá, že *„Základními cíli SpO (specializovaného oddílu) jsou posilování a rozvíjení kladné citové vazby mezi matkou a dítětem, vytvoření pevného vztahu vedoucího k rodičovské zodpovědnosti, uspokojování veškerých potřeb dětí při respektování daného stavu a stupně vývoje dítěte, rozvíjení pocitu samostatnosti a zodpovědnosti u odsouzených žen, stimulování pozitivních postojů a dovedností, které jsou žádoucí pro návrat do společnosti, vedení matek ke komplexní péči o duševní a psychický rozvoj dítěte.“*

Matka má povinnost o své dítě pečovat celodenně, odpovídá za jeho bezpečnost a veškeré potřeby pro dítě, kupříkladu stravu, šatstvo, hygienické

---

¹⁴²KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 191

¹⁴³*Výkon trestu odsouzených matek s dětmi | Věznice Světlá nad Sázavou*. [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 30. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou/o-nas/vykon-vezenstvi/vykon-trestu-odsouzenych-matek-s-detmi/>

¹⁴⁴§ 67 odst. 1 ZVTOS

¹⁴⁵RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014., s. 44-45

¹⁴⁶§67 odst. 4 ZVTOS

potřeby, pleny nebo kočárek, zajišťuje sama, z vlastních prostředků. K uspokojení těchto základních potřeb je povinna složit na svůj účet částku minimálně ve výši dvojnásobku měsíčního životního minima pro dítě do šesti let.¹⁴⁷ Životním minimem se rozumí minimální částka k zajištění základních osobních potřeb a výživy a v roce 2020 tato částka pro nezaopatřené dítě do 6 let činila 1 740 Kč. V případě, že se odsouzená po určitou dobu nemůže z důvodu nemoci nebo jiného závažného důvodu o nezletilé dítě sama starat, ujme se dočasně péče o dítě zaměstnanec věznice, kterého určí ředitel.¹⁴⁸

Pro zajištění potřeb dětí umístěných ve věznici musí být zařízeno speciální ubytování.¹⁴⁹ Dítě má u sebe žena v samostatné ložnici, v této místnosti musí mít matka pro dítě připravenou postel s matrací, přebalovací stůl, skříň na dětské prádlo a kosmetiku, prostředky pro osobní hygienu dítěte, ohrádku a umyvadlo. V ČR je tento specializovaný oddíl zřízen pouze v jedné věznici – ve Věznici Světlá nad Sázavou, jehož činnost započala dne 1. října roku 2002. Kapacita tohoto oddělení čítá pokoje pro 15 odsouzených matek a 20 dětí, nicméně z důvodu velice striktních předpokladů pro přijetí na specializovaný oddíl nebyla kapacita dosud zcela naplněna.¹⁵⁰ Na oddělení neustále pracuje speciální pedagožka a vychovatel, jenž doplňuje mužský prvek.¹⁵¹ V celém oddílu je přísný zákaz kouření, matky mohou kouřit pouze v průběhu vycházek.

Matka společně s dítětem může navštěvovat volnočasové a vzdělávací aktivity, mezi ty nejoblíbenější patří například arteterapie, aranžování, vyšívání, keramický kroužek či různé sportovní aktivity.¹⁵² Věznice také nabízí výuku cizích jazyků, především jazyka anglického a německého. Z důvodu zabránění izolace dětí od vnějšího prostředí se alespoň jednou za dva týdny chodí na pravidelné vycházky na vlakové nádraží a pořádají se výlety do blízkého okolí, zejména do zámeckého parku či zoologické zahrady.¹⁵³ Oddělení je rovněž vybaveno dvěma nafukovacími bazény, které děti zejména v letních měsících rády

---

¹⁴⁷ čl. 35 odst. 6 Vnitřního řádu pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou

¹⁴⁸ § 91 odst. 8 ŘVTOS

¹⁴⁹ Evropská vězeňská pravidla, bod 36.3

¹⁵⁰ *Oddíl pro matky s dětmi existuje již více než 15 let | Věznice Světlá nad Sázavou* [online]. Vězeňská služba České republiky. [cit. 17. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou/novinky/oddil-pro-matky-s-detmi-existuje-jiz-vice-nez-15-let/>

¹⁵¹ KOUKALOVÁ, Jana. *Děti ve věznici*. České vězeňství. Rok: 2005, č. 6, s. 16

¹⁵² *Výkon trestu odsouzených matek s dětmi | Věznice Světlá nad Sázavou* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 31. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou/onas/vykon-vezenstvi/vykon-trestu-odsouzenych-matek-s-detmi/>

¹⁵³ KOUKALOVÁ, Jana. *Děti ve věznici*. České vězeňství. Rok: 2005, č. 6, s. 16

využívají.¹⁵⁴ Pro děti se dále organizují sportovní odpoledne, dětské karnevaly nebo pohádkové lesy. Pravidelně se ve věznicích také připravují dětské oslavy narozenin a svátků.¹⁵⁵

Oproti ostatním odsouzeným ženám mají matky nezletilých dětí řadu výhod. Jejich denní režim začíná až v 7:00¹⁵⁶, mohou nosit vlastní vhodný oděv a obuv podle svého uvážení a organizují se pro ně akce mimo obvod věznice.¹⁵⁷ Odsouzená matka rovněž není pracovně zařazená, základem programu zacházení dle ustanovení § 36 ŘVTOS je celodenní péče matky o nezletilé dítě. Součástí programu je také povinná účast na vzdělávacích aktivitách v podobě seminářů z oblasti pediatrie, komplexní péče o dítě a zdravého životního stylu.¹⁵⁸

Důkazem toho, že oddíl naplňuje svůj účel, je zejména nízká míra recidivy odsouzených žen. Za mříže se obecně vrátí pouze jedna matka z deseti. Jak řekla Kamila Meclová, bývalá ředitelka světelské věznice, jež se spolu s tehdejší ředitelkou Zuzanou Kalivodovou zasloužila o zřízení oddílu pro matky s dětmi: „*Maminky, které oddělením prošly, téměř nerecidivují, vazba mezi nimi a dítětem přetrvává dál a mění jejich hodnotový žebříček.*“. Myšlenku bývalé ředitelky posléze doplnila její nástupkyně Gabriela Slováková: „*K tomu však výrazně přispívá i cílený program, který umožňuje intenzivní péči o dítě a zachování mateřských pout.*“¹⁵⁹

3.4. Výkon trestu TPN odsouzených

Další specifickou skupinou jsou TPN odsouzení, na které se nevztahuje povinnost pracovat dle ustanovení § 29 odst. 1 ZVTOS. Konkrétně je vymezuje ustanovení § 69 ZVTOS. Odstavec první stanoví, že odsouzeným TPN je odsouzený:

„a) který je starší 65 let, pokud sám nepožádá o zařazení do práce,

¹⁵⁴ HODNÁ, Eva. *Desetiletí oddělení pro matky s dětmi*. České vězeňství. Rok: 2013, č. 1, s. 19

¹⁵⁵ VÁLKOVÁ, Helena, Vratislava ČERNÍKOVÁ a Jana FIRŠTOVÁ. *Aktuální otázky vězeňství*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014., s. 153

¹⁵⁶ dle časového rozvrhu dne Vnitřního řádu pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou

¹⁵⁷ § 91 odst. 4 a 5 ŘVTOS

¹⁵⁸ VÁLKOVÁ, Helena, Vratislava ČERNÍKOVÁ a Jana FIRŠTOVÁ. *Aktuální otázky vězeňství*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014., s. 152

¹⁵⁹ *Oddíl pro matky s dětmi existuje již více než 15 let | Věznice Světlá nad Sázavou* [online]. Vězeňská služba České republiky. [cit. 15. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou/novinky/oddil-pro-matky-s-detmi-existuje-jiz-vice-nez-15-let/>

b) který byl uznán invalidním ve třetím stupni, ledaže sám požádá o zařazení do práce a jeho pracovní schopnost takovéto zařazení připouští, nebo
c) jehož zdravotní stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení.“

Svůj trest si tato skupina odsouzených odpykává ve specializovaných oddílech jednotlivých věznic, jež určí generální ředitel Vězeňské služby ČR.¹⁶⁰ Rovněž je jim poskytována zvýšená péče ze strany ošetřujícího lékaře, s jehož souhlasem mohou vykonávat vhodnou pracovní terapii, a to i mimo areál věznice.¹⁶¹

Na rozdíl od standardního výkonu trestu se fyzická početní prověrka stavu odsouzených provádí přímo na celách a ložnicích.¹⁶² V ložnicích, ve kterých je obvykle umístěno pět až šest lůžek, nejsou patrové postele a není zamykána koupelna.¹⁶³ Další specifikum lze spatřovat také v druhu kázeňských trestů, jež lze odsouzeným uložit. Zpravidla se jim ukládají takové tresty, které lze ukládat mladistvým dle § 64 ZVTOS.¹⁶⁴ Z toho důvodu jim nelze ukládat pokuty a délka umístění do uzavřeného oddílu je zkrácena o celých 14 dní.

Z věznic, které jsou určeny pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených žen, lze specializovaný oddíl pro TPN odsouzené nalézt ve Věznici Světlá nad Sázavou a Věznici Velké Přílepy.

3.5. Ženské věznice na území ČR

Ačkoli se v současné době nachází na území ČR celkem 25 věznic a 10 vazebních věznic, ženy, které jsou soudem odsouzeny k výkonu trestu odnětí svobody, vykonávají svůj trest pouze v pěti z nich. Je jimi Věznice Opava, Věznice Světlá nad Sázavou, Věznice Nové Sedlo-objekt Drahonice a Věznice Velké Přílepy a Praha-Řepy, jež jsou součástí Vazební věznice Praha-Ruzyně. V minulosti byla pro ženy určena rovněž Věznice Pardubice, avšak poslední

---

¹⁶⁰ § 92 ŘVTOS

¹⁶¹ § 93 odst. 2 písm. c) ŘVTOS

¹⁶² § 93 odst. 2 písm. d) ŘVTOS

¹⁶³ RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014., s. 63

¹⁶⁴ § 69 odst. 2 ZVTOS

odsouzená věznici opustila roku 2004 a nyní slouží výhradně pro odsouzené muže.¹⁶⁵

Potřeba odděleného umístění odsouzených mužů a žen je odůvodněna zajištěním fyzické bezpečnosti žen a zabránění potencionálnímu sexuálnímu zneužívání. Toto vychází z bodu 11 Mandelových pravidel, jenž stanoví, že různé kategorie vězňů se umísťují v samostatných věznicích nebo částech věznic s ohledem na jejich pohlaví, věk, kriminální historii, právní důvody vazebního opatření a potřeby nutné k zacházení. Oddělené umístění odsouzených mužů a žen je rovněž zakotveno ve vnitrostátních právních předpisech, konkrétně v ustanovení § 7 ZVTOS.

3.5.1. Věznice Opava

Věznice se nachází v Moravskoslezském kraji a skládá se ze dvou na sobě nezávislých objektů. První je situován v Olomoucké ulici a jeho historie sahá až do druhé poloviny 19. století, konkrétně do roku 1888, ve kterém byl uveden do provozu. Nyní je tento objekt určen pro výkon trestu žen všech kategorií, a to včetně trestu doživotního, jež si odpykávají celkem tři ženy. Druhý z těchto objektů leží v ulici Krnovská a v současnosti v tomto objektu vykonávají svůj trest muži.¹⁶⁶

Součástí věznice je taktéž ústav pro výkon zabezpečovací detence, přičemž první chovanci sem byli umístěni roku 2013.¹⁶⁷ Zabezpečovací detence se řadí mezi tzv. ochranná opatření a podrobně ji upravuje TrZ v ustanovení § 100. Ukládá se pachateli činu jinak trestného, který z důvodu své nepřičetnosti není trestně odpovědný a jehož pobyt na svobodě se zdá být nebezpečným. Je určena pro krajně nebezpečné osoby, ať už stíženými těžkými duševními poruchami, nebo nebezpečnými sexuálními deviacemi. Jejím výrazným specifickým je doba, po kterou její výkon trvá – na rozdíl od trestu odnětí svobody, který je časově limitován, zabezpečovací detence trvá tak dlouho, dokud jsou naplněny podmínky

---

¹⁶⁵ *Historie | Věznice Pardubice*. [online]. Vězeňská služba České republiky. [cit. 15. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-pardubice/informacni-servis/historie/>

¹⁶⁶ *O nás | Věznice a ÚVZD Opava*. [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-a-uvzd-opava/o-nas/>

¹⁶⁷ Tamtéž

pro její uložení.¹⁶⁸ Kromě opavské věznice je v ČR další detenční zařízení pouze ve Vazební věznici v Brně-Bohunicích.

Jedná se o věznici pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených s ostrahou se středním stupněm zabezpečení.¹⁶⁹ Zajímavostí je, že až do roku 2009 si zde svůj trest odpykávali i odsouzení mladiství, nicméně právě z důvodu zřízení ústavu pro výkon zabezpečovací detence v Krnovské ulici odsud byli přemístěni.¹⁷⁰ Normová ubytovací kapacita celé věznice je nyní stanovena na 338 míst, z kterých 288 slouží pro výkon trestu odsouzených mužů a žen a 50 pro výkon zabezpečovací detence.¹⁷¹ V současnosti se věznice potýká s přeplněností, umístěno je sem celkem 295 osob. Naopak v ústavu jsou zatím stále 4 lůžka volná, chovanců je zde „pouhých“ 46.

V objektu Olomoucká jsou kromě jiného zřízeny specializované oddíly. Řadí se sem specializovaný oddíl pro výkon trestu odsouzených žen s duševní poruchou a poruchou chování s individuálním zacházením. Tento oddíl je umístěn ve druhém patře budovy a místo zde nalezne až 16 odsouzených. Od roku 1999 je dále v provozu specializované oddělení pro léčbu žen, které jsou závislé na drogách, alkoholu a patologickém hráčství. Kapacita tohoto oddělení čítá celkem 26 míst.¹⁷² Dalším oddílem je oddíl se zesíleným technickým zabezpečením pro výkon trestu velmi nebezpečných odsouzených. Tento oddíl je určen pro odsouzené ženy zařazené do věznice s ostrahou s vysokým stupněm zabezpečení nebo do věznice se zvýšenou ostrahou. Kapacita celého oddílu je stanovena na 14 žen a umístěny jsou zde především ženy odsouzené k výjimečnému trestu, popřípadě ženy, u kterých lze mít důvodně za to, že ohrozí bezpečnost jiných osob.¹⁷³

Opavská věznice se pyšní vysokou zaměstnaností vězňů, která se dlouhodobě pohybuje kolem 70 %. Zaměstnání si vězni mohou hledat jak ve vnitřní režii opavské věznice, kde je zaměstnáno přibližně 70 odsouzených, tak i

---

¹⁶⁸MICHALIČKOVÁ, Renáta, ŠUMBERA, Ondřej. *Film Zuřivec při terapeutické práci v opavské detenci*. České vězeňství. Rok: 2019, č. 1, s. 18

¹⁶⁹ čl. 1 Vnitřního řádu pro odsouzené Věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava – objekt Olomoucká

¹⁷⁰ *O nás | Věznice a ÚVZD Opava*. [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-a-uvzd-opava/o-nas/>

¹⁷¹ Statistická ročenka VS ČR 2018 [online]. Vězeňská služba ČR. [cit. 16. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/05/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-2018.pdf>

¹⁷² Věznice Opava. České vězeňství. Rok: 2008, s. 42

¹⁷³ čl. 36 odst. 2 a 3 Vnitřního řádu pro odsouzené Věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava – objekt Olomoucká

externě na nestřežených pracovištích, ať už ve strojírenství, stavebnictví či zemědělství. Spolupráce, o které by stálo za to se zmínit, je určitě s Ústavem sociální péče Marianum, v rámci které se odsouzené ženy starají o těžce mentálně postižené osoby. V objektu na Olomoucké ulici jsou ženy též zaměstnány ve vězeňské prádelně. Tato prádelna nezajišťuje praní pouze vlastního prádla, ale stará se také o praní pěti okolních věznic.¹⁷⁴

3.5.2. Věznice Světlá nad Sázavou

Historie Věznice ve Světlé nad Sázavou sahá k roku 1987. Areál až do roku 1999 fungoval jako škola v přírodě Školského úřadu Teplice a až v roce 2000 byla budova využita jako místo, kde by si ženy, jež byly odsouzeny k výkonu trestu, mohly svůj trest odpykat. Věznice prošla rozsáhlou rekonstrukcí, od roku 2014 disponuje i prostory pro bohoslužby, které se konají zpravidla každou poslední neděli v kalendářním měsíci.¹⁷⁵ Z důvodu stále vyšší kriminality žen a nedostatku ženských věznic je věznice přeplněná, a i přesto, že věznice ve Světlé nad Sázavou je určena pro maximální počet 792 žen, jich je zde v současné době uvězněno až 805.¹⁷⁶ V budově je celkem 134 ložnic, přičemž ty největší mají k dispozici až 5 lůžek.

Aktuálně je věznice profilována jako věznice pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených žen se zvýšenou ostrahou a s ostrahou s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení. Jsou zde rovněž vytvořeny specializované oddíly.¹⁷⁷ Prvním tímto oddílem je specializovaný oddíl pro výkon trestu odsouzených matek, jenž byl zřízen roku 2002 a který umožňuje, aby matka ve výkonu trestu celodenně pečovala o své nezletilé dítě. Od poloviny roku 2004 je zde rovněž vytvořeno oddělení pro výkon vazby matky s dětmi do jednoho roku. Dále věznice disponuje specializovaným oddílem pro výkon trestu TPN odsouzených žen, pro které jsou vyčleněny dva samostatné oddíly. Jeden z nich je zřízen jako oddíl bezbariérový a kapacita obou oddílů činí celkem 37 osob.¹⁷⁸ Mezi ženy TPN se řadí například ženy v důchodovém věku, ženy vážně nemocné nebo vážně tělesně postižené.

¹⁷⁴ *Věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava*. České vězeňství. Rok: 2015, č. 3, s. 15

¹⁷⁵ čl. 14 odst. 2 Vnitřního řádu pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou

¹⁷⁶ Statistická ročenka Vězeňské služby ČR za rok 2018

¹⁷⁷ čl. 1 odst. 1 a 2 Vnitřního řádu pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou

¹⁷⁸ čl. 34 odst. 2 Vnitřního řádu pro odsouzené Věznice Světlá nad Sázavou

Zaměstnanost odsouzených žen v této věznici dosahuje až k 76 %.¹⁷⁹ Téměř 60 žen je zaměstnáno přímo ve věznici, mohou pracovat v kuchyni, ve skladu nebo se starat o úklid a údržbu věznice. Mimo areál věznice dojíždí do zaměstnání až na 500 žen, a to zejména do výrobní haly Levimo, jež byla postavena v bezprostřední blízkosti věznice a jež je s věznicí propojena bezpečnostním koridorem. Hala byla zprovozněna roku 2016 a zřídila ji firma Lion Products spolupracující s vedením věznice při zaměstnávání odsouzených již více než 18 let. Zaměstnání zde může nalézt až na 220 odsouzených a jejich hlavní náplní práce je především balení čokolády a cukrovinek. Ženy jsou zde pod neustálým dohledem vězeňských strážů, díky čemuž se do pracovního procesu mohou zařadit i ženy odsouzené za těžší zločiny, ženy agresivní nebo ženy, u kterých je vysoké riziko toho, že by mohly z nestřeženého pracoviště utéct.¹⁸⁰ Dalšími externími zaměstnavateli vězeňkyň jsou firmy JIPOCAR Obaly, s.r.o., Kostelecké uzeniny a.s. nebo Futaba Czech, s.r.o., které dohromady nabízí zaměstnání více než stovkám žen.¹⁸¹

Mezi činnostmi, jimž se mohou odsouzené v rámci programu zacházení věnovat, patří velká škála sportovních aktivit (oblíbeným sportem u žen je například aerobik), dále ruční práce, zahradnictví či se mohou zúčastnit pěveckého nebo keramického kroužku. Významnou aktivitou je rovněž výuka cizích jazyků, práce s počítačem anebo tvoření pro děti z dětských domovů v podobě výroby oblečků a hraček.¹⁸²

Věznice ve Světlé nad Sázavou je významná také tím, že jde o jednu z věznic uplatňující program známý pod zkratkou „ZZZ“, případně také „3Z“ („Zastav se, Zamysli se a Změň se“, anglicky „Stop, Think and Change“). Jedná se o program, jenž byl převzat od anglické mediální a probační služby v rámci projektu „Podmíněné propuštění s dohledem – parole – rozvoj efektivní

---

¹⁷⁹ *Zaměstnanost odsouzených žen ve Věznici Světlá nad Sázavou dosahuje 76 %*. [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 5. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou/novinky/zamestnanost-odsouzenych-zen-ve-veznici-svetla-nad-sazavou-dosahuje-76/>

¹⁸⁰ *Otevření haly u Věznice Světlá n S.* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 5. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou/novinky/zamestnavani-veznenych/otevreni-haly-u-veznice-svetla-n-s/>

¹⁸¹ *Zaměstnanost odsouzených žen ve Věznici Světlá nad Sázavou dosahuje 76 %*. [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 5. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou/novinky/zamestnanost-odsouzenych-zen-ve-veznici-svetla-nad-sazavou-dosahuje-76/>

¹⁸² *Základní informace | Věznice Světlá nad Sázavou.* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 5. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou/o-nas/zakladni-informace/>

spolupráce mezi justičními složkami“.¹⁸³ „ZZZ“ bylo od roku 2006 pouze ve věznicích Světlá nad Sázavou, Jiřice a Kuřim, které se staly „pilotními věznicemi“. Až v červenci roku 2011 se projekt zařadil do tzv. standardizovaného programu¹⁸⁴ a začal se uplatňovat i v dalších českých věznicích, například v Pardubicích, Příbrami, Plzni či Znojmě. Celý program řídí dvě vyškolené trenérky, které se během celkem 11 skupinových sezení snaží odsouzené změnit. Jednotlivá sezení trvají přibližně dvě hodiny a úkolem žen v rámci programu je podívat se jiným pohledem na svou trestnou činnost, pojmenovat příčiny, které nejčastěji s jejich trestnou činností souvisí a uvědomit si důsledky z trestné činnosti vyplývající. Současně se trenérky snaží ženy přesvědčit o tom, že problémy, na které mohou v průběhu svého života narazit, se dají zvládnout i bez páchaní trestných činů.¹⁸⁵ Hlavním smyslem programu je rozvoj sociálních a komunikačních dovedností a znalostí, schopnost řešit problémy s dlouhodobější perspektivou a naučit ženy ovládat své chování.¹⁸⁶ Do programu se zařazují především odsouzené žádající o podmíněné propuštění z výkonu trestu a recidivistky.

3.5.3. Věznice Velké Přílepy

Věznice ve Velkých Přílepech se nachází v okrese Praha-Západ a stejně jako Věznice Praha-Řepy organizačně spadá pod Vazební věznici Praha-Ruzyně. Tato věznice je určena pouze pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených žen zařazených do věznice s ostrahou se středním a vysokým stupněm zabezpečení¹⁸⁷ a její normová kapacita čítá místa pro 151 žen. Budova věznice je rozdělena na dvě patra – v přízemí vykonávají svůj trest ženy zařazené do středního a vysokého stupně zabezpečení, přičemž pokoje jsou zařízeny pro 9 až 10 žen. V přízemí je rovněž zřízen oddíl pro TPN, který zahrnuje celkem 6 lůžek. Horní patro je určeno pro střední stupeň zabezpečení a nachází se zde 12 pokojů, z čehož jen dva

¹⁸³ VÁLKOVÁ, Helena, Vratislava ČERNÍKOVÁ a Jana FIRŠTOVÁ. *Aktuální otázky vězeňství*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014., s. 150

¹⁸⁴ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 143

¹⁸⁵ HODNÁ, Eva. *Zastav se, zamysli a změň se*. České vězeňství. Rok: 2008, č. 1, s. 29

¹⁸⁶ *Zastav se, zamysli se a změň se*. [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 12. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-pribram/o-nas/vykon-vezenstvi/zastav-se-zamysli-se-a-zmen-se/>

¹⁸⁷ čl. 1 odst. 1 Vnitřního řádu pro odsouzené Vazební věznice Praha-Ruzyně

jsou po pěti lůžkách. V ostatních deseti pokojích může být ubytováno až na 11 odsouzených.

Věznice byla poprvé otevřena roku 2012 tehdejším ministrem spravedlnosti Jiřím Pospíšilem. Jednalo se o druhé zařízení v ČR určené výlučně ženám, první bylo zřízeno ve Světlé nad Sázavou. Kvůli amnestii bývalého prezidenta Václava Klause, ke které došlo roku 2013 a během které bylo propuštěno přibližně 6 500 osob, byla věznice zakonzervována. Následně ale došlo opět k výraznému nárůstu kriminality v ČR a koncem roku 2014 již bylo, oproti roku 2013, kdy stav vězňených činil 16 091 osob, ve věznicích 18 737 osob. Důsledkem toho došlo dne 1. února 2015 ke znovuotevření této věznice.¹⁸⁸ Zprvu zde vykonávalo svůj trest pouhých 12 žen, následně sem ale byly přemístěny odsouzené z Věznice Světlá nad Sázavou.¹⁸⁹

Mezi aktivity, kterým věznice v rámci programu zacházení nabízí, patří zejména hraní společenských her, floristika, etiketa, pletení, vyšívání, šití nebo výtvarná činnost. Zajímavou aktivitou je také včelaření. Hojně navštěvovaná je i hodina fitness, která se koná buď ve společenské místnosti, jež je vybavena rotopedem, orbitrekem, běžícím pásem a činkami, nebo za dobrého počasí ve venkovním areálu věznice. Taktéž nabídka vzdělávacích aktivit je obsáhlá, odsouzené si mohou vybírat z historicko-spoločenských dějin, hodiny zdravého životního stylu či z výuky cizích jazyků, a to například jazyka anglického či ruského.

Zaměstnanost této věznice je poměrně vysoká, zaměstnání si našlo až přes stovku odsouzených. Ženy mohou být zaměstnány ve vnitřní režii věznice a mohou vydávat stravu, která je sem dvakrát denně dovážena z kuchyně Vazební věznice Praha-Ruzyně, nebo se starat o údržbu a úklid věznice. Odsouzeným ženám nabízí zaměstnání také externí subjekty. Jsou jimi firmy Wet Wippes International s.r.o., Powerprint, Fakultní nemocnice Motol, Balino, a.s. a Hotel Hilton a náplní práce je například výroba lahůdek, balení zboží, praní prádla nebo

---

¹⁸⁸ *Odsouzených dál přibývá, Vězeňská služba otevře zakonzervované káznice* [online]. Česká justice [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2015/01/odsouzenych-dal-pribyva-vezenska-sluzba-otevre-zakonzervovane-kaznice/>

¹⁸⁹ *Ženská věznice ve Velkých Přílepech se musela znovu otevřít, ostatní jsou plné - Novinky.cz*. Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. [cit. 18. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/zenska-veznice-ve-velkych-prilepech-se-musela-znovu-otevrit-ostatni-jsou-plne-276140>

pomocná práce související s výrobou knih. Ve vnějších pracovištích mohou být zaměstnány pouze odsouzené se středním stupněm zabezpečení.

3.5.4. Věznice Praha-Řepy

Jako samostatné oddělení Vazební věznice Praha-Ruzyně je tato pobočka situována v klášteře, v Domově sv. Karla Boromejského v Řepích. Jelikož se sem zařazují ženy, které si mají odpykat svůj trest ve věznici s ostrahou s nízkým a středním stupněm zabezpečení, jsou sem vybírány na základě přísných psychologických testů a přihlíží se nejen k osobnosti odsouzené, ale také k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a k posudkům odborníků.¹⁹⁰

V této věznici je prostor pro 56 žen a celé oddělení je rozděleno do 10 ložnic po 5 lůžkách. Odsouzené mají možnost využívat dvě kulturní místnosti, jídelnu, dvě kuchyňky, ve kterých si například mohou v odpoledních hodinách uvařit kávu či čaj, učebnu a dvě sportovní a zájmové místnosti. K aktivitám, kterým se mohou ženy ve věznici věnovat, patří například kroužek zeměpisný, zahrádkářský, sportovní, dramatický, hodiny pečení, vaření, pletení či háčkování. Ženy se tu také mohou učit cizím jazykům a práce s počítačem. Věznice rovněž spolupracuje se Speciální mateřskou školou v Čimicích, pro kterou odsouzené ženy vyrábí různé dárky, hračky či pletou oblečení.¹⁹¹

Ženy vykonávající trest jsou pracovně zařazeny jak uvnitř, tak i vně tohoto oddělení. Nejčastěji jsou ale zaměstnány v Domově sv. Karla Boromejského, v němž se poskytuje komplexní ošetrovatelská a sociální péče dlouhodobě nemocným seniorům. Ženy mnohdy pracují v kuchyni, prádelně, na zahradě či jako pomocné síly na stanicích. Taktéž mohou využít možnosti účastnit se tříměsíčního Sanitářského kurzu svaté Zdislavy z Lemberka. V rámci tohoto kurzu mohou úspěšné absolventky získat osvědčení pro činnost kvalifikované ošetrovatelky, z něhož není patrné, že jej nabyly v průběhu výkonu trestu odněti

---

¹⁹⁰ *Odsouzené ženy v domově* [online]. [cit. 6. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.domovrepy.cz/staryweb/www.domovrepy.cz/s03zeny/zeny.html>

¹⁹¹ *Oddělení výkonu trestu pro odsouzené ženy | Vazební věznice Praha Ruzyně* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 7. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-ruzne/o-nas/oddeleni-vykonu-trestu-pro-odsouzene-zeny/>

svobody.¹⁹² Kurz je akreditován Ministerstvem zdravotnictví ČR a od roku 1997 jej úspěšně absolvovalo již 360 trestankyň.¹⁹³

3.5.5. Věznice Nové Sedlo – objekt Drahonice

Objekt Drahonice, jenž je od roku 2002 součástí Věznice Nové Sedlo, je profilován jako věznice pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených žen s ostrahou se středním a vysokým stupněm zabezpečení.¹⁹⁴

Věznice v Drahonicích byla původně určena výlučně pro odsouzené muže spadající pod kategorii dozor, roku 2006 bylo ve věznici rovněž zřízeno oddělení s dohledem. O 7 let později byla ale tato věznice tehdejším ministerstvem spravedlnosti zrušena. Důvodem bylo vyhlášení amnestie, v důsledku které se počet vězňených osob snížil z 296 na pouhých 170, a další provoz věznice se stal nadbytečným a nehospodárným. Ve druhé polovině roku 2015 objekt plnil funkci uprchlického zařízení – do objektu byli umísťováni cizinci, kteří byli zadrženi při nelegálním pobytu na území ČR.¹⁹⁵

Již v březnu roku 2016 byla ale zahájena rekonstrukce věznice a k jejímu znovuootevření došlo v druhé polovině následujícího roku. Věznice byla zřízena jako věznice ženská a nejprve sem bylo přemístěno 32 žen z Věznice Světlá nad Sázavou. V současné době si zde trest může odpykávat až na 194 odsouzených, důvodem nižší kapacity oproti ostatním ženským věznicím je absence kuchyně. Jídlo se odsouzeným musí dovážet dvakrát denně z věznice Nové Sedlo vzdálené přibližně 33 kilometrů, což je finančně velmi nákladné.¹⁹⁶

Celková zaměstnanost odsouzených je nižší než celorepublikový průměr a činí přibližně 55%. Pracovně zařazené odsouzené jsou často zaměstnávány ve vnitřní režii věznice a zajišťují služby potřebné pro každodenní provoz objektu. Pracují například v kantýně, v knihovně, pomáhají s úklidem a s výdejem stravy

---

¹⁹²Tamtéž

¹⁹³*Slavnostní ukončení Sanitářského kurzu sv. Zdislavy z Lemberka v objektu Řepy | Vazební věznice Praha Ruzyně* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 10. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-ruzyne/uncategorized-cs/slavnostni-ukonceni-sanitarskeho-kurzu-sv-zdislavy-z-leberka-v-objektu-repy/>

¹⁹⁴čl. 1 odst. 1 Vnitřní řád věznice pro odsouzené Věznice Nové Sedlo-Objekt Drahonice

¹⁹⁵*Drahonice | Věznice Nové Sedlo*. [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 12. 2. 2020]. Dostupné z:<https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/novinky/drahonice/>

¹⁹⁶*Věznice Drahonice je plná z třetiny, navýšení brání chybějící kuchyně* [online]. iDNES.cz [cit. 12. 2. 2020]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/zenska-veznice-drahonice-lounsko-zaplнена-jen-tretina-kapacity.A180130_379777_usti-zpravy_vac2

ostatním spoluvězeňkyním. V první polovině roku 2018 věznice rovněž navázala dlouhodobou spolupráci s nedalekou prádelnou a čistírnou v Rakovníku, která nabízí zaměstnání celkem 9 odsouzeným.¹⁹⁷

3.6. Stav ženské kriminality v ČR

O počtu osob uvězněných na území ČR veřejnost v pravidelných intervalech informuje Vězeňská služba ČR, a to prostřednictvím Statistických ročenek. Jsou vydávány každý rok a kromě jiného je z nich možné čerpat informace týkající se vězeňského personálu a vzdělávání jednotlivých příslušníků, hospodaření Vězeňské služby ČR a o současném stavu vězněných osob.

Ačkoli je žen v naší populaci více než mužů, kriminální statistiky ukazují, že podíl žen mezi pachateli trestných činů je poměrně nízký a pohybuje se mezi pouhými 8 až 11 %.¹⁹⁸ V současnosti je za mřížemi celkem 19 280 osob, z čehož 1 634 osob představují ženy.¹⁹⁹ Pokud by byl porovnáván současný počet odsouzených žen v ČR se zahraničím, tak stále patří ČR k zemím s nejnižším zastoupením žen mezi pachateli trestných činů. Je ale nutné říci, že počet odsouzených žen neustále roste, v roce 2016 si svůj trest odpykávalo 1482 žen, roku 2018 toto číslo vzrostlo až na 1522 žen. Vzestupná tendence kriminality žen je častokrát vysvětlována postupnou emancipací žen, dále se taktéž poukazuje to, že čím je společnost ekonomicky vyspělejší, tím vyšší je podíl žen na páchaných trestných činech.²⁰⁰

Největší počet odsouzených žen vykonává trest odnětí svobody v délce od 9 do 12 měsíců.²⁰¹ Další bohatě zastoupenou skupinou jsou ženy, které jsou odsouzeny k výkonu trestu od 1 do 2 let. Trest odnětí svobody v délce nad 15 let je ženám ukládán zřídka, v současnosti jich ho vykonává přibližně třicet odsouzených. K doživotnímu trestu jsou nyní odsouzeny tři ženy, přičemž

---

¹⁹⁷ *Drahonice | Věznice Nové Sedlo*. [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 12. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo/novinky/nove-pracoviste/>

¹⁹⁸ BLATNÍKOVÁ, Šárka a Karel NETÍK. *Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti*. [online] Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. [cit. 28. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/338.pdf>.

¹⁹⁹ *Rychlá fakta*. [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 12. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/rychla-fakta/>

²⁰⁰ URBANOVÁ, Martina, ed. *Ženská delikvence jako sociální jev: sborník příspěvků z konference pořádané Katedrou právní teorie Právnické fakulty MU v Brně, dne 4.11.2004*. Brno: Masarykova univerzita, 2004., s. 56

²⁰¹ Není-li uvedeno jinak, pochází všechna data ze Statistické ročenky Vězeňské služby ČR za rok 2018.

všechny vykonávají svůj trest ve věznici v Opavě v oddělení se zesíleným stavebně-technickým zabezpečením.

Věková hranice těchto žen se nejčastěji pohybuje mezi třiceti až čtyřiceti lety. V současné době si svůj trest neodpykává žádná mladistvá a žen, které nedovršily 20. rok svého věku, je ve věznicích na území ČR celkem čtyři. Žen v důchodovém věku, tudíž žen, které jsou starší 65 let, je ve věznicích také velmi málo, jedná se o „pouhých“ 18 žen. Ženy nacházející se v českých ženských věznicích jsou majoritně svobodné, případně rozvedené. Naprostá většina žen je odsouzena k výkonu trestu ve věznici s ostrahou s vysokým stupněm zabezpečení.

Co se týče vzdělání, tak celých 793 odsouzených žen má pouze základní vzdělání, 340 jsou vyučeny bez maturity. Jen malé procento má ukončené středoškolské vzdělání s maturitou. Ze statistických ročenek lze vyčíst, že se jedná o dlouhodobý a neměnný trend. Mezi odsouzenými se najdou ale i takové, které vystudovaly vysokou školu. Jejich počet je ale opravdu nízký, roku 2018 jich bylo pouze 31.

Cizinky vykonávající svůj trest na území ČR jsou nejčastěji ze Slovenska, případně též z Ukrajiny či Rumunska. Překvapivě velká část jich pochází též z Vietnamu a Polska. Počet žen ve výkonu trestu s cizí státní příslušností je ale pořád poměrně nízký, v současné době je to 65 žen.

Od kriminality páchané muži se kriminalita žen odlišuje především tím, že v ní převažuje méně závažná trestná činnost. Mezi trestné činy, kterých se ženy dopouštějí nejčastěji, patří zejména krádež, a to tzv. krádež prostá²⁰² – pachatelka svým jednáním způsobí na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, jejíž výše činí dle ustanovení § 138 TrZ nejméně 5 000 Kč. V současné době je za krádež vězněno celkem 660 žen. Dále je mezi odsouzenými často zastoupen trestný čin podvodu dle § 209 TrZ, maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 TrZ nebo zanedbání povinné výživy dle § 196 TrZ. Trestných činů s násilným charakterem se ženy dopouští pouze výjimečně. Jedná se převážně o úmyslné ublížení na zdraví a nejčastěji směřují vůči osobě blízké, kterým je zejména ženin manžel či partner.

---

²⁰²URBANOVA, Martina, ed. *Ženská delikvence jako sociální jev: sborník příspěvků z konference pořádané Katedrou právní teorie Právnické fakulty MU v Brně, dne 4.11.2004*. Brno: Masarykova univerzita, 2004.,s. 15

Důležité je také říci, že u žen je oproti mužům výrazně nižší výskyt recidivy. Téměř tři pětiny odsouzených žen si odpykává trest odnětí svobody poprvé. Celkem 312 žen jsou ve výkonu trestu podruhé, přibližně 50 žen již bylo za mřížemi více než pětkrát – i v těchto případech se ale nejedná o zaměření na určitý druh trestné činnosti. U žen se také téměř sporadicky objevuje skupinová kriminalita.²⁰³

---

²⁰³ RAJDLOVÁ, Jana. *Ředitelka Věznice Světlá nad Sázavou Gabriela Slováková říká: Vězňů, kteří se chtějí polepsit, je dost. Podpořme je!* České vězeňství. Rok: 2016, č. 1, s. 30

4. Srovnání s vybranou zahraniční právní úpravou

4.1. Slovensko

4.1.1. Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody na území Slovenska

Základními vnitrostátními prameny, které upravují výkon trestu odnětí svobody na území Slovenska, je zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon (dále jen „Trestný zákon“) a zákon č. 301/2005 S. Z. z. Trestný poriadok. Právě ten v ustanovení § 407 odst. 1 stanoví, že způsob výkonu trestu odnětí svobody dále upravuje zvláštní zákon. Tímto zákonem se rozumí zákon č. 475/2005 Z.z., o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplneni niektorých zákonov (dále jen „Zákon o výkone trestu odňatia slobody“), který je následně doplněn vyhláškou č. 368/2008 Z.z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody (dále jen „POVTOS“).²⁰⁴

Hned v první části Zákona o výkonu trestu odňatia slobody je vymezen samotný účel výkonu trestu. *„Účelom výkonu trestu je chrániť spoločnosť pred páchatelmi trestnej činnosti, zabrániť odsúdeným v páchaní ďalšej trestnej činnosti a vytvárať podmienky umožňujúce podporovať a rozvíjať pozitívne osobnostné rezervy pre ich resocializáciu, aby viedli riadny život.“*²⁰⁵ Jak uvádí Komentár k Trestnému zákonu, trest odnětí svobody je nejpřísnějším druhem trestu, který soud může za spáchaný trestný čin uložit. Jelikož představuje nejcitelnější zásah do základního okruhu lidských práv a svobod jednotlivce, je tento trest chápán jako ultima ratio, a proto by měl být ukládán jen tehdy, kdy ostatní druhy trestů nedosahují účelu trestu.²⁰⁶

I na Slovensku mají určité kategorie odsouzených osob jistá specifika. Jedná se o osoby mladistvých, žen, cizinců a osob bez státní příslušnosti a jejich úpravu nalezneme v hlavě deváté výše zmíněného Zákona o výkone trestu odňatia slobody a v hlavě deváté POVTOS.

Slovenská právní úprava výkonu trestu odnětí svobody u odsouzených žen je na rozdíl od české podstatně stručnější. Ze Zákona o výkonu trestu odňatia slobody se odsouzeným ženám věnuje konkrétně pouze § 74, jenž je rozdělen do

²⁰⁴ KNÁPKOVÁ, Danka a Marcela TITLOVÁ. *Kompendium penológie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015., s. 75

²⁰⁵ § 1a zákona o výkone trestu odňatia slobody

²⁰⁶ BURDA, Eduard a kol. *Trestný zákon: komentár*. V Prahe: C.H. Beck, 2011. Beckova edícia komentované zákony., s. 326

čtyř odstavců. Toto ustanovení upravuje minimální výměru ubytovací plochy, která musí ženám ve věznici náležet a která v současné době činí minimálně 4 m², přičemž u těhotných žen není povoleno tuto výměru snížit. Z uvedeného ustanovení dále vyplývá nárok odsouzených žen na každodenní sprchování a zřízení specializovaného oddílu, ve kterém má odsouzená matka možnost starat se o své nezletilé dítě do tří, maximálně však do pěti let věku dítěte. Souhlas se zřízením tohoto oddílu dává Ministr spravedlnosti Slovenské republiky, kterým je od roku 2018 Gábor Gál. Další právní úpravu lze nalézt v POVTOS v § 75. Na rozdíl od české právní úpravy zde ale zcela schází ustanovení týkající se výkonu trestu u matek nezletilých dětí.

4.1.2. Komparace výkonu trestu odnětí svobody v ČR a na Slovensku

Podstatnou odlišností výkonu trestu odnětí svobody v ČR a na Slovensku je maximální možná délka výkonu tohoto trestu. Tu upravuje § 46 Trestného zákona a může činit až 25 let, případně je možno uložit trest doživotní. Ten však, na rozdíl od české právní úpravy, není terminologicky koncipován jako trest výjimečný.²⁰⁷ Trest odnětí svobody se též vykonává v tzv. ústavách, jež jsou diferencovány na výkon trestu odnětí svobody minimálního, středního či maximálního stupně zabezpečení.²⁰⁸

Další velký rozdíl výkonu trestu odnětí svobody v ČR a na Slovensku můžeme spatřovat v právech, které odsouzeným osobám náleží. První odlišnost je v právu na užívání telefonu. Jak je již zmíněno výše, odsouzení nacházející se na území ČR mohou telefonovat každý den od 6:00 do 22:00 v celkové délce až 20 minut (viz kapitola 2.3.1.4.). Oproti tomu na Slovensku je toto právo odsouzených značně omezeno – vězni mohou telefonovat svým blízkým pouze dvakrát za jeden kalendářní měsíc, svého obhájce mohou kontaktovat pouze jednou týdně.²⁰⁹ Cena telefonního hovoru za každou započatou minutu činí 0,27 eur.²¹⁰ Slovenští vězni mají rovněž kratší trvání návštěv. Ač se návštěvy konají též jednou za jeden

²⁰⁷KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 171

²⁰⁸§ 48 odst. 1 Trestného zákona: „*Trest odňatia slobody sa vykonáva diferencovane v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody (ďalej len „ústav na výkon trestu“) minimálneho, stredného alebo maximálneho stupňa stráženia.*“

²⁰⁹§ 27 odst. 1 a 2 zákona o výkone trestu odňatia slobody

²¹⁰GRIGER, Josef. *Desať rokov telefonovania väznených osôb na Slovensku - – história, súčasnosť a budúcnosť*. Zvesti zboru väzenskej a justičnej stráže. Rok: 2018, č. 3-4, s. 21

kalendářní měsíc, na rozdíl od návštěv v českých věznicích, které trvají v celkové délce tří hodin (viz kapitola 2.3.1.5.), je na Slovensku délka návštěvy pouze dvouhodinová. Jistou výhodou mají pouze v počtu osob, které mohou odsouzeného navštívit, jelikož na návštěvu se může dostavit až pět osob blízkých.²¹¹ Slovenské právní předpisy vězňům rovněž umožňují nákup potravin, věci osobní potřeby, případně dalších věcí ve vězeňské prodejně, a to nejméně jednou za kalendářní týden.²¹² I v tomto jsou ale slovenští vězni oproti českým znevýhodněni, na území ČR si totiž odsouzení mohou ve vězeňské prodejně nakoupit hned dvakrát.²¹³

4.1.3. Ženské věznice na území Slovenska

V současné době je na území Slovenska možné vykonat trest celkem v 18 ústavech, přičemž, stejně jako v jiných státech, i zde musí být splněna podmínka odděleného umístění odsouzených mužů a žen. Toto pravidlo je zakotveno i ve vnitrostátních právních předpisech, a to v ustanovení § 8 odst. 3 písm. a) zákona o výkonu trestu odňatia slobody²¹⁴, a dále v ustanovení § 44 odst. 1 písm. a) zákona č. 171/1993 Z.z., Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o Policajnom zbore.²¹⁵

Ve druhé polovině 20. století se na území Slovenské republiky nacházelo hned několik ústavů určených pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených žen. Jako příklad lze uvést ústav v Želiezovciach, v Bratislavě – Mlynskej doline či v Trnavě. K dnešnímu datu byly tyto budovy buď zrušeny, nebo jsou využívány pro umístění odsouzených mužů.²¹⁶

Jediným zařízením, kde si odsouzené ženy do roku 2009 mohly odpykat svůj trest, byl Ústav pro výkon trestu odnětí svobody Nitra-Chrenová. V důsledku

---

²¹¹ § 24 odst. 1 a 2 zákona o výkonu trestu odňatia slobody

²¹² § 30 odst. 1 zákona o výkonu trestu odňatia slobody

²¹³ § 31 odst. 1 ŘVTOS

²¹⁴ § 8 odst. 3 písm. a) zákona o výkonu trestu odňatia slobody: „Do cely alebo izby sa umiestňujú oddelene ženy od mužov.“

²¹⁵ § 44 odst. 1 písm. a) zákona č. 171/1993 Z.z.: „Do cely sa vždy umiestňujú oddelene osoby rôzneho pohlavia.“

²¹⁶ URBANOVÁ, Martina a Miloš VEČEŘA. *Ženská delikvence: teoreticko-empirická studie k problému právních postojů a hodnotových orientací delikventních žen*. Brno: Masarykova univerzita, 2004., s. 193

přeplněnosti tohoto ústavu došlo 1. října 2009 k otevření nové ženské věznice, kterou je Ústav pro výkon trestu odnětí svobody Levoča.²¹⁷

4.1.3.1. Ústav pro výkon trestu odnětí svobody Nitra-Chrenová

Tento ústav byl zřízen v únoru roku 1992, a to na základě Rozkazu tehdejšího ministra spravedlnosti č. 1/1992. Kompletní výstavba ústavu trvala do konce roku 1999. Do tohoto ústavu jsou umístěny jak ženy všech stupňů zabezpečení, tak i odsouzení mladiství.²¹⁸

Z důvodu nárůstu ženské kriminality byla v červnu roku 2018 zahájena rozsáhlá rekonstrukce objektu a celková ubytovací kapacita ústavu se zvýšila o 143 míst, a to až na 354 lůžek s ubytovací plochou 4 m² na jednu odsouzenou ženu. K lednu roku 2020 si v ústavu odpykávalo trest 325 odsouzených, a kapacita byla tudíž využita téměř z 92 %.²¹⁹ Kromě navýšení kapacity ústav rekonstrukcí získal též nové prostory pro kulturně-osvětové činnosti, vzdělávání a duchovní činnost, knihovnu, učebnu pro vzdělávání odsouzených žen a prostory pro zaměstnávání odsouzených.²²⁰

Ústav se rovněž dlouhodobě pyšní až 100 % zaměstnaností. Odsouzené ženy si mohou hledat zaměstnání jak uvnitř ústavu, tak i vně na nestřežených pracovištích, ve kterých jsou ženy nejvíce využívány na sezónní zemědělské práce. Samotný ústav se specializuje na výrobu kvalitních certifikovaných ponožek, a to jak pro obviněné a odsouzené, tak i pro příslušníky hasičského a záchranného sboru, městskou policii a pro civilní sektor. Ústav má taktéž zřízenou vlastní krejčovskou dílnu, ve které se kromě jiného vyrábí pro obviněné a

---

²¹⁷ *Analýza umiestňovania odsúdených žien na výkon trestu odňatia slobody v penitenciárnych zariadeniach Slovenskej republiky* [online]. [cit. 5. 3. 2020]. Dostupné z: http://bezpecnostni-sbory.wbs.cz/clanky/2-2015/analyza_umiestnovania_odsudenych_zien.pdf

²¹⁸ *Ústav na výkon trestu odňatia slobody pre ženy Nitra-Chrenová* [online]. Zbor väzenskej a justičnej stráže [cit. 5. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/nitra-chrenova>

²¹⁹ *Počet odsúdených podľa mesiacov* [online]. Zbor väzenskej a justičnej stráže [cit. 5. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zvjs.sk/file/c5db77ca-5ebc-43f7-822a-a9d4ff712bcb.pdf>

²²⁰ *Ústav Nitra-Chrenová je modernejší a bezpečnejší* [online]. Zbor väzenskej a justičnej stráže [cit. 5. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zvjs.sk/sk/tlacove-spravy/ustav-nitra-chrenova-je-modernejši-a-bezpečnejši>

odsouzené povlečení, kapesníky, pracovní oděvy, kalhoty a košile.²²¹ Běžné výdaje za jednoho vězně se pohybují kolem 51 eur za den.²²²

4.1.3.2. Ústav na výkon trestu odnětí svobody Levoča

Historie této věznice sahá až k počátkům 20. století, konkrétně k roku 1902. V tomto roce měla věznice ubytovací kapacitu pro 110 vězněných osob, v jistých případech se ubytovací kapacita mohla navýšit až na 220 vězňů. Věznice zanikla v roce 1960 a až do roku 1997 sloužila jako sklad státních hmotných rezerv. Ke zřízení ústavu pro výkon vazby došlo dne 14. února 1997, nicméně v roce 2009 byla věznice přeměněna na ústav pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených žen ve středním stupni zabezpečení s dočasným umístněním obviněných a odsouzených mužů. Důvodem této transformace byla přeplněnost věznice Nitra-Chrenová, což je důsledek stále narůstající ženské kriminality. Z věznice Nitra-Chrenová sem bylo již v říjnu 2009 přemístěno celkem 71 odsouzených. Rozhodnutím tehdejšího ministerstva spravedlnosti Slovenské republiky Tomášem Borcem se dne 1. února 2013 věznice vyprofilovala jako věznice sloužící výlučně pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených žen.²²³

Ve věznici je zřízeno celkem 112 lůžek. K počátku roku 2020 bylo ve věznici umístěno 107 odsouzených žen, a tudíž je věznice využita z 95,5 %.²²⁴ Jedná se o druhou věznici na území Slovenska s nejvyššími výdaji na jednu vězněnou osobu, za den tyto výdaje činí téměř 86 eur. Věznicí s vyššími výdaji je pouze věznice v Trenčíně, kde tyto výdaje sahají bezmála k 102 eurům za den.²²⁵

I tato věznice se pyšní relativně vysokou zaměstnaností odsouzených. Ke konci roku 2016 ústav zaměstnával 56 % odsouzených, roku 2018 toto číslo vzrostlo již na 66 %. Odsouzené ženy jsou zařazovány do práce buď ve vnitřní režii ústavu, nebo mimo ústav na vnějších nestřežených pracovištích. V současné době ústav spolupracuje s několika podnikatelskými subjekty, kterými jsou například firmy GPU, s.r.o., Levoča, Aurus Real, s.r.o., Spišská Nová Ves a

²²¹ *Ženská väznica v SR - OZ Väzeň.sk, informácie a poradenstvo. Úvod - OZ Väzeň.sk, informácie a poradenstvo* [online]. [cit. 5. 3. 2020]. Dostupné z: http://www.vazen.sk/zenska_vaznica_v_sr

²²² *Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2018.* [online]. Zbor väzenskej a justičnej stráže. [cit. 3. 3. 2020]. Dostupné z: https://old.zvjs.sk/files/field/rocenka_2018.pdf

²²³ *Ústav na výkon trestu odňatia slobody Levoča* [online]. Zbor väzenskej a justičnej stráže [cit. 6. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/levoca>

²²⁴ *Počet odsúdených podľa mesiacov* [online]. Zbor väzenskej a justičnej stráže [cit. 5. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zvjs.sk/file/c5db77ca-5ebc-43f7-822a-a9d4ff712bcb.pdf>

²²⁵ *Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2018*

Micro Juntas SK, s.r.o., Spišská Nová Ves. Náplní práce odsouzených žen jsou zejména drobné montážní a kompletační práce, manipulační práce, třídění a balení materiálu a obsluha technických zařízení. Často se také jedná o práce sezónního charakteru, nejčastěji jde o sběr a třídění brambor nebo pytlování obilí.²²⁶

4.1.4. Stav kriminality žen na Slovensku

I přesto, že se na Slovensku nachází ve výkonu trestu odnětí svobody výrazně menší počet odsouzených, neznamená to, že by kriminalita v sousedním státě byla znatelně nižší. Aktuálně si svůj trest odpykává až na 9 051 odsouzených, z čehož celých 715 osob tvoří osoby ženského pohlaví.²²⁷ Dalo by se říci, že k celkovému počtu obyvatel téměř 5,5 milionu lidí se kriminalita na Slovensku rovná kriminalitě páchané v ČR, kde je z celkového počtu 10,7 milionu obyvatel v současné době odsouzeno 21 115 osob.

Procentuální podíl trestné činnosti žen měl od roku 1989 do roku 1996 klesající tendenci. V roce 1989 se tento podíl rovnal 8,8%, v roce 1996 výrazně poklesl na 3,7%.²²⁸ Od tohoto roku nicméně kriminalita žen na území Slovenska neustále stoupá. Roku 2015 bylo za mřížemi celkem 563 žen, o rok později toto číslo vzrostlo již na 615. Ač byl v roce 2017 nárůst velmi malý, a to pouze o 15 žen, roku 2018 si svůj trest odpykávalo již 673 žen. Věková hranice odsouzených žen se nejčastěji pohybuje od 30 do 45 let věku. Oproti ČR velké množství odsouzených žen na Slovensku představují ženy ve věku od 50 do 60 let. Od roku 2016 nebyla ve věznicí umístěna žádná mladistvá.

Co se týče vzdělání, i na Slovensku je nejvíce odsouzených žen s neukončeným a ukončeným základním vzděláním, hned poté následují ženy se středoškolským vzděláním. Ukončené vysokoškolské vzdělání má pouhých 25 žen. Je s podivem, že počet negramotných žen umístěných ve slovenských věznicích neustále roste. Roku 2015 se jednalo o 28 žen, nyní toto číslo vzrostlo na celkem 41 žen. Největší počet odsouzených, konkrétně 473 žen, je umístěno

---

²²⁶ FECKOVÁ, Mária, POLLÁK, Marián, ŠAJNOVÁ, Marcela. 20. výročie vzniku ústavu Levoča. Zvesti zboru väzenskej a justičnej stráže. Rok: 2017, č. 2, s. 2

²²⁷ Není-li uvedeno jinak, všechna data pochází z Ročenky Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2018.

²²⁸ *Analýza umiestňovania odsúdených žien na výkon trestu odňatia slobody v penitenciárnych zariadeniach Slovenskej republiky* [online]. [cit. 5. 3. 2020]. Dostupné z: http://bezpecnostni-sbory.wbs.cz/clanky/2-2015/analiza_umiestnovania_odsudenych_zien.pdf

v ústavě s minimálním stupněm zabezpečení. Maximální stupeň zabezpečení je určen „pouze“ pro 21 žen.

Stejně jako v ČR, i na Slovensku se ženy dopouštějí především méně závažné trestné činnosti a soustřeďují se na majetkové trestné činy. Nejběžnějšími trestnými činy jsou krádeže dle § 212 Trestného zákona a podvody dle § 221 Trestného zákona.²²⁹ Významně zastoupeny jsou též trestné činy proti rodině a mládeži, nejčastěji zanedbání povinné výživy dle § 207 Trestného zákona. Násilných trestných činů se ženy dopouštějí minimálně, podíl žen na tomto druhu kriminality je relativně velmi nízký a pohybuje se kolem pouhých 6 %.²³⁰

Ve slovenských věznicích je v současné době umístěno celkem 32 odsouzených osob české národnosti, z čehož 5 osob jsou ženy. Češi představují nejpočetnější skupinu odsouzených cizinců, hned poté jsou ve věznicích drženy osoby z Ukrajiny, popřípadě z Vietnamu. Počet odsouzených žen cizí národnosti na území Slovenska je ale velmi nízký, jedná se pouze o sedm žen.

---

²²⁹URBANOVA, Martina, ed. *Ženská delikvence jako sociální jev: sborník příspěvků z konference pořádané Katedrou právní teorie Právnické fakulty MU v Brně, dne 4.11.2004*. Brno: Masarykova univerzita, 2004., s. 65

²³⁰Tamtéž, s. 185

5. Empirická část

5.1. Cíl empirického šetření

Hlavním cílem empirické části diplomové práce je komparace běžného života pracovně zařazené a TPN odsouzené, jež si svůj trest odpykávají ve Věznici Velké Přílepy. Práce usiluje o srovnání jejich každodenního života, vymezení jednotlivých aktivit, kterým se odsouzené ženy v průběhu celého dne věnují, a stanovení hlavních rozdílů. Ze zjištěných skutečností bude následně vyvozen závěr, v jaké míře má výkon trestu odnětí svobody na odsouzené ženy výchovný vliv a zdali je ve stejné míře pocítují pracovně zařazené a TPN odsouzené.

5.2. Metodika empirického šetření a sběru dat

Pro dosažení cílů byla zvolena metoda kvalitativního šetření formou řízeného strukturovaného rozhovoru. Rozhovor s vybranými odsouzenými byl zprostředkován Mgr. Petrem Šimáčkem, jenž ve věznici pracuje na pozici vychovatele a je s odsouzenými v neustálém kontaktu. Právě ten pokládal odsouzeným připravené otázky, které mu byly zaslány prostřednictvím poštovních služeb. Otázky byly konstruovány tak, aby bylo možné vypracovat srovnání života odsouzených žen ve věznici a zjistit, jak a v jakém rozsahu se výkon trestu odnětí svobody u jednotlivých skupin odsouzených liší. Úvodní část otázek se rovněž věnuje krátké charakteristice odsouzených žen. Otázky, jež byly odsouzeným ženám pokládány, jsou následující:

Pracovně zařazená odsouzená:

- 1) Kolik je Vám let?
- 2) Kolik máte dětí? Jsou nezletilé? Pokud ano, kdo o ně v současné chvíli pečuje?
- 3) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
- 4) Jste ve výkonu trestu poprvé?
- 5) Jaký je Váš současný rodinný stav?
- 6) Za jaký druh trestné činnosti jste ve výkonu trestu?

- 7) Jste zaměstnána ve vnitřní režii věznice, nebo u externího zaměstnavatele?
Pokud ano, uveďte, prosím, název firmy.
- 8) Kolik Kč činí Vaše měsíční pracovní odměna?
- 9) V kolik hodin začíná Váš den?
- 10) Jak často a v kolik hodin se zúčastníte fyzické početní prověrky stavu odsouzených?
- 11) Jak probíhá Váš nástup do zaměstnání?
- 12) Jaká dlouhá je Vaše pracovní doba?
- 13) Uveďte, prosím, náplň Vaší pracovní činnosti.
- 14) V kolik hodin je Vám podáván oběd?
- 15) Probíhá po příchodu ze zaměstnání osobní prohlídka?
- 16) Kolika aktivitám v rámci programu zacházení se v průběhu všedního dne věnujete?
- 17) Jakým aktivitám se věnujete v rámci svého osobního volna? Připadá Vám doba osobního volna dostačující?
- 18) V kolik hodin máte večerku?

TPN odsouzená:

- 1) Kolik je Vám let?
- 2) Kolik máte dětí? Jsou nezletilé? Pokud ano, kdo o ně v současné chvíli pečuje?
- 3) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
- 4) Jste ve výkonu trestu poprvé?
- 5) Jaký je Váš současný rodinný stav?
- 6) Za jaký druh trestné činnosti jste ve výkonu trestu?
- 7) S kolika odsouzenými sdílíte ložnici? Liší se v něčem Vaše ložnice od ložnic odsouzených, které nejsou na oddíle TPN?
- 8) Z jakého důvodu nejste ve výkonu trestu zaměstnána?

- 9) Vykonáváte některou z činností potřebnou pro každodenní chod věznice?
Pokud ano, popište prosím, náplň „práce“ a délku Vaší „pracovní doby“.
- 10) V kolik hodin začíná Váš den?
- 11) Jak často a v kolik hodin se zúčastníte fyzické početní prověrky stavu odsouzených?
- 12) V kolik hodin je Vám podáván oběd? Je složení Vašeho jídelníčku odlišný od ostatních odsouzených?
- 13) Kolika aktivitám v rámci programu zacházení se v průběhu všedního dne věnujete?
- 14) Jakým aktivitám se věnujete v rámci svého osobního volna? Připadá Vám doba osobního volna dostačující?
- 15) V kolik hodin máte večerku?

Z odpovědí na výše uvedené otázky bylo možné následně vypracovat podrobný přehled všedního dne respondentek, díky kterému bylo dosaženo předem daného cíle empirického šetření.

5.3. Výběr výzkumného vzorku

Volba respondentek byla provedena po domluvě s výše zmíněným Mgr. Petrem Šimáčkem. Snahou bylo oslovit reprezentující představitelky daných skupin. Srovnání se bude týkat celkem dvou odsouzených – Marcely K. a Marie P. První ze zmíněných, Marcela K., je pracovně zařazenou odsouzenou, jež své zaměstnání vykonává na externím nestřeženém pracovišti. Opakem je Marie P., která se po celou dobu výkonu trestu řadí mezi TPN odsouzené, a to z důvodu vysokého věku, který jí ve výkonu vhodného zaměstnání brání.

5.4. Pracovně zařazená odsouzená Marcela K.

5.4.1. Charakteristika odsouzené

První odsouzenou ženu je paní Marcela K., která se ve výkonu trestu odnětí svobody nachází od listopadu roku 2017. Krajský soud v Praze ji odsoudil

k pětiletému trestu, a to za trestný čin zpronevěry dle ustanovení § 206 TrZ. Odsouzené je 49 let a má jednu dceru, která již dovršila 18. rok věku a je samostatná. Je podruhé rozvedená a jako jedna z mála vězeňkyň má vysokoškolské vzdělání, konkrétně v oboru Právo. Ve výkonu trestu je poprvé, a i z toho důvodu byla umístěna na oddělení se středním stupněm zabezpečení.

Odsouzená je již od počátku výkonu trestu pracovně zařazená. Nejprve byla zaměstnána v objektu věznice jako tzv. „cáchař“. Náplň práce spočívala v pomoci s administrativou a rovněž ve starosti o věci týkající se zaměstnávání odsouzených. V současné době je tato funkce ve věznici Velké Přílepy zrušena, zachována zůstává pouze ve větších věznicích. Aktuálně je odsouzená zaměstnána na vnějším nestřeženém pracovišti, a to u firmy POWERPRINT s.r.o., jejíž pobočka se nachází v nedaleké obci Horoměřice. Obsahem práce je výpomoc související s výrobou knih a případný úklid pobočky a pracovní odměna odsouzené činí 7 300 Kč hrubého měsíčně.

5.4.2. Popis všedního dne odsouzené

Pracovní den odsouzené začíná poměrně brzy, a to v 5:30. Ihned po probuzení je povinna ustlat své lůžko podle stanoveného vzoru, který je vyvěšen na nástěnce v oddělení, a poté se odebere do společné koupelny, kde se může osprchovat. Po ranní hygieně si oblékne pracovní oděv, který se skládá z šedého trička, montérek a blůzy, a dopřeje si kávu. Tu si odsouzené ženy mohou uvařit ve společné kuchyňce, která se nachází na chodbě každého oddílu. Oddíl, ve kterém je Marcela K. umístěna, je otevřený – to znamená, že pokoje se v průběhu celého dne nezamykají, a to ani v noci.

V 6:30 se koná první fyzická početní prověrka stavu odsouzených, tzv. „sčíták“. Na oddíl přijde velitel a dozorkyně, která má vždy dvanáctihodinovou službu a slouží buď od 6:30 do 18:30, či naopak – od 18:30 do 6:30. Následně všechny odsouzené, které jsou nastoupené ve dvojřadu na společné chodbě, fyzicky spočítají a dotáží se, zdali mají nějaký dotaz, směřující především k rannímu odchodu do zaměstnání.

Po „sčítáku“ se Marcela K. připraví a odchází na snídani, která je většinou od 7:00 a trvá kolem 15 až 20 minut. Každý den je snídane odlišná, nicméně většinou se skládá z bílého pečiva, ovocných jogurtů, paštiky, salámu, anebo jiné

uzeniny. Ovoce se ke snídani nepodává. Ve středu je k dispozici rovněž sladké pečivo, zejména koblihy s meruňkovou náplní, a kakao. V jiné dny si mohou odsouzené nabídnout černý slazený čaj s citronem.

Poté, co se odsouzená nasnídá, obdrží ID kartu ke vstupu do zaměstnání, podstoupí kontrolu ze strany vězeňského personálu a následně odchází, přičemž jako odsouzená zařazená na venkovní nestřežené pracoviště je do zaměstnání odvezena zpravidla řidičem zaměstnavatele. Cesta trvá zhruba 10 až 15 minut. V zaměstnání si musí „očipovat“ příchod, který by měl být kolem 8:00, a poté odchází na své pracoviště. V současné době odsouzená pracuje na oddělení expedice – jejím úkolem je tedy balení a štítkování zboží, jeho odesílání zákazníkům a zajištění přepravy. Přestávka na oddych je kolem 10:30 hodin, trvá 10 minut a zaměstnanci mají možnost uvařit si kávu či čaj. Posléze se Marcela K. odebrá opět na své pracoviště a pokračuje ve své práci. Oběd je kolem 13:00-13:30. Strava je dovážena Vězeňskou službou z Vazební věznice Praha-Ruzyně, a tudíž se složení obědu nikterak neliší od ostatních odsouzených. Obědová pauza činí 30 minut a obědvat může v jídelně společně s civilními zaměstnanci. Pracovní doba končí obvykle v 16:30 a odsouzena je opět povinna „očipovat“ si odchod.

Po příjezdu do věznice následuje osobní prohlídka prováděná dozorkyní, jejímž účelem je zjistit, zdali odsouzená nepřináší do objektu věznice nedovolené předměty. V případě nálezu takového předmětu by odsouzené mohl být uložen některý z kázeňských trestů, popřípadě vyloučení z venkovního pracoviště.

Následuje večeře, která se pravidelně pro všechny skupiny odsouzených podává v 17:00. Ve všední den je večeře vždy teplá a většinou se jedná o jednoduchá jídla, kterými může být například rizoto, bramborová kaše s mletým masem anebo sladké ovesné kaše. Ovoce, popřípadě zelenina, se podává ve všední den pouze v úterý, ve čtvrtek a v pátek. Odsouzené mohou dostávat například citrusy, jablka, výjimečně banány, ze zeleniny papriku, mrkev a ředkvičky. Pracovně zařazené odsouzené dále také obdrží tzv. přídavky, kterými může být mléko, tvaroh, salám, sladká oplatka či perník. Po večeři mají vězeňkyně možnost odebrat se na vycházku do vycházkových prostor, která je v rozsahu jedné hodiny. Marcela K. se ale většinou odebere na oddíl a telefonuje svým blízkým prostřednictvím telefonního automatu umístěného na oddílu. Poté následuje opět večerní hygiena, která zahrnuje krátkou teplou sprchu, na kterou má jako

pracovně zařazená nárok. Vychovatel vykonávající odpolední službu následně rozdává odsouzeným došlou poštu nebo nákup, který si každá odsouzená může objednat v pojízdné kantýně na předem stanoveném formuláři.

Jelikož je paní Marcela K. pracovně zařazenou odsouzenou, je z aktivit v rámci programu zacházení omluvena. V odpoledních hodinách se aktivity konají jen výjimečně, a proto se jich zúčastní hlavně o víkendu. Jedná se zejména o hodiny fitness, etikety, anglického jazyka, aktuality z domova a ze světa a v letních měsících o zahrádkaření.

V 18:30 je další početní prověrka stavu odsouzených a následuje osobní volno, v rámci kterého se vězeňkyně může převléknout do civilního oblečení. V průběhu osobního volna má odsouzená možnost dívat se na televizi v kulturní místnosti, ve které je místo pro celkem 30 odsouzených žen. Volba televizního programu je otázkou dohody mezi přítomnými odsouzenými, v případě neshody je možnost sledování druhé televize umístěné na společné chodbě. Další oblíbenou aktivitou je hraní společenských her, a to například Člověče, nezlob se nebo Aktivity. Dále může psát dopisy svým blízkým nebo si číst. Knihy si může vypůjčit ve vězeňské knihovně, která je umístěna v multifunkční místnosti a která je bohatě vybavena více než tisíci různými tituly. V poslední době se také ráda věnuje studiu cizích jazyků, a to zejména jazyku anglického a španělského. Často si také odchází zaběhat na běžící pás, kterým je věznice vybavena. Již několik měsíců totiž pravidelně trénuje na pětikilometrový Běh se žlutou stužkou, který se uskuteční v průběhu června tohoto roku v pražské Stromovce a v rámci kterého bude reprezentovat věznicí.

Kolem 20. hodiny jsou odsouzeným rovněž rozdány léky, ovšem pouze v případě, že je mají předepsány vězeňským lékařem. Marcela K. užívá pravidelně pouze jeden druh léku, a to lék na spaní značky Protazin. Večerka ve všední dny je stanovena na 21:30, v tuto hodinu by už ve společných ložnicích měl být klid a zhasnuto.

5.5. TPN odsouzená Marie P.

5.5.1. Charakteristika odsouzené

Druhou odsouzenou ženou, jež byla zvolena ke komparaci, je paní Marie P. Ta se ve výkonu trestu odnětí svobody nachází od června 2016. Krajským

soudem v Českých Budějovicích byla odsouzena za trestný čin podvodu dle ustanovení § 209 TrZ a výměra jejího trestu činí sedm a půl roku. Odsouzené je 69 let a má celkem tři děti, které jsou již zletilé a samostatné. Rovněž má čtyři nezletilá vnoučata, jež ji pravidelně ve věznici navštěvují. Stejně jako Marcela K. má vysokoškolské vzdělání v oboru Právo a ve výkonu trestu se nachází poprvé.

Právě z důvodu vysokého věku je Marie P. pracovní nezařazenou odsouzenou. Veškeré její příjmy pochází ze starobního důchodu, který ve věznici pobírá. Spolu s dalšími čtyřmi odsouzenými je umístěna v přízemí budovy na oddílu TPN.

Odsouzená svůj trest zprvu vykonávala ve Vazební věznici České Budějovice, nicméně po zrušení specializovaného oddílu TPN byla přemístěna do Věznice Velké Přílepy, kde je dodnes. I přesto, že Marie P. není pracovní zařazená, vykonává práci v šicí dílně, jež je speciálně pro tuto skupinu odsouzených ve věznici zřízena. Odsouzená šije každý všední den od 8:00 do 11:00 a od 13:00 do 17:00. Šije jak pro věznici, pro kterou upravuje ložní prádlo odsouzeným osobám, tak pro různé charitativní společnosti, pro které vytváří různé vycpané hračky – například kočky či andílky. Pro kojenecké ústavy šije zavinovačky a čepičky. Je však nutné říci, že tuto práci vykonává jako činnost potřebnou k zajištění každodenního chodu věznice dle § 32 odst. 2 ZVTOS, a neplynou ji z toho tudíž žádné příjmy.

5.5.2. Popis všedního dne odsouzené

Den odsouzené začíná ve všední dny v 5:30. Poté následuje krátká ranní hygiena a v 6:30 je první početní prověrka, která se, na rozdíl od standardního výkonu trestu odnětí svobody, koná v ložnici odsouzených. V té se ze zdravotních důvodů odsouzených nenachází patrové postele, ale pouze jednotlivá lůžka. Ihned poté následuje úklid celé ložnice, na kterém se pravidelně střídá spolu s dalšími čtyřmi odsouzenými, se kterými ji aktuálně sdílí. Někdy rovněž pomůže uklidit koupelnu, která je pro oddíl TPN speciálně určena a která je bezbariérová. Vychovatel, jenž má v daný den službu, zkontroluje úklid ložnice, ustlanou postel a pořádek ve skříňce a posléze sepíše s odsouzenými krátký raport, v rámci kterého se zeptá, zdali nemá odsouzená nějaké požadavky.

Po raportu následují jednotlivé aktivity dle časového rozvrhu dne, které jsou vyhlašovány rozhlasem a jsou závazné pro ty, které je mají zapsány v programu zacházení. Pokud se aktivita z nějakého důvodu nekoná, věnují se odsouzené jiným činnostem, a to například četbě knih, ručním pracím nebo sledováním televize ve společenské kulturní místnosti. Odsouzená Marie P. však bývá hned po snídani odvedena do šicí dílny, v níž pracuje samostatně do již zmíněných 11:00. Kontrola ze strany dozorce probíhá jednou za 45 minut. Kolem 11:00 je Marie P. odvedena na oběd, kde obědvá společně s celým oddílem.

Po obědě má přibližně jednu hodinu osobní volno, v rámci kterého může vyřídit potřebné věci, zavolat svým blízkým, napsat pár dopisů a odpočinout si. Rovněž často poslouchá rádio, které je ve věznici podle čl. 24 vnitřního řádu povoleno.

Kolem 13:00 je opět po zběžné kontrole odvedena do šicí dílny, kde pracuje další čtyři hodiny - do 17:00. Ačkoli se v 15:30 koná další, v pořadí druhá početní prověrka stavu odsouzených, díky práci v šicí dílně je z této prověrky omluvena. V průběhu celého dne za ženami do šicí dílny často dochází speciální pedagog či sociální pracovníce, kteří jim zadávají další práci a odnáší zhotovené výrobky, které jsou dále předány charitativním pracovnícům. Po 17. hodině je dozorkyní odvedena zpět na oddíl a spolu s ostatními odsouzenými se odebírá na večeři do společné jídelny. Na rozdíl od pracovně zařazených odsouzených nemají nárok na přídatky. Poté od vychovatele obdrží poštu.

Stejně jako první odsouzená, ani Marie P. se většinou neúčastní denních aktivit v rámci programů zacházení, ze kterých je z důvodu výkonu činnosti pro věznici omluvena. Většinu aktivit proto navštěvuje až v sobotu a neděli. Jedná se zejména o hodiny ručních prací, etikety, cestopisu a aktualit z domova a ze světa. V 18:30 proběhne opět početní prověrka stavu odsouzených a následuje osobní volno. To ráda tráví četbou knih a sledováním televizních pořadů. Večerka je stejná jako u pracovně zařazených odsouzených, tudíž ve všední dny ve 21:30.

Jak bylo svěřeno Mgr. Petrem Šimáčkem, ostatní pracovně nezařazené odsouzené, které nešíjí výrobky v šicí dílně, se zdržují celý den na oddíle. Většinou se zabavují samy – věnují se četbě knih, pletou nebo vytváří hračky či jiné dárky pro své děti. V příznivém počasí také chodí na zahradu, kde udržují skleníky a starají se o květiny. Často také připravují nástěnky pro jednotlivé druhy

aktivit. Dále jsou jim svěřeny na starost běžné úklidové práce v objektu věznice - to se často stává před návštěvou ředitele věznice či jiné předem hlášené kontroly.

5.6. Závěr výzkumu

Obecně platí, že odsouzená žena je ve výkonu trestu odnětí svobody povinna pracovat. Tuto povinnost má v případě kumulativního splnění dvou podmínek - do práce je ředitelem věznice zařazena a k práci je plně zdravotně způsobilá. Povinnost pracovat se ale nevztahuje na TPN odsouzené. Do této skupiny se řadí ženy, které nemohou pracovat z důvodu důchodového věku, dlouhodobých zdravotních problémů či uznané invalidity dosahující třetího stupně. Ve výkonu trestu odnětí svobody mohou být dočasně pracovní vyřazeny i další odsouzené – například kvůli kázeňským problémům či časté absenci.

Je třeba si uvědomit, že práce ve věznici je pro většinu žen za odměnu. Spousta žen si práci krátí čas a z finančních prostředků, které ve věznici za odvedenou práci pobírá, je schopna hradit své dluhy a náklady výkonu trestu. Dalším benefitem je rovněž vytváření, popřípadě udržení pracovních návyků, díky kterým je pro odsouzenou snazší návrat a začlenění do společnosti. Vhodným zaměstnáním jsou schopny taktéž prohloubit svou pracovní kvalifikaci, kterou mohou využít po propuštění z výkonu trestu a mít širší možnost uplatnění se na pracovním trhu.

Cílem praktické části diplomové práce bylo zjistit, v kolika ohledech se život pracovní zařazených a TPN odsouzených ve věznici liší. Překvapivým zjištěním bylo, že rozdílných prvků nebylo mnoho.

Všední den začíná oběma skupinám odsouzeným stejně, a to již v 5:30. Ačkoli jsou TPN odsouzené umístěny ve speciálním oddělení v přízemí budovy, jsou rovněž buzeny budíčkem prostřednictvím centrálně hlášeného rozhlasu umístěného ve společné chodbě. Obě skupiny jsou ihned po probuzení povinny ustlat své lůžko dle stanoveného vzoru a uklidit pokoj a poté mají prostor dopřát si ranní hygienu. Jak bylo shledáno, ve Věznici Velké Přílepy je dodávka teplé vody vždy v brzkých ranních hodinách, a právě proto se odsouzené ženy sprchují většinou dopoledne, před výkonem veškerých aktivit.

První rozdíl je možné spatřovat již ve vzhledu ložnice, ve které jsou odsouzené umístěny. Zatímco pracovní zařazené odsouzené mají patrové postele,

díky kterým je možno v jednotlivých ložnicích ubytovat větší počet odsouzených, na oddělení TPN odsouzených se nachází pouze jednotlivá lůžka. Důvodem tohoto vybavení je předcházení úrazů zdravotně nezpůsobilých jedinců. TPN odsouzené mají rovněž vlastní, speciálně určenou koupelnu, která je bezbariérová. Díky tomu je uzpůsobena starým a tělesně handicapovaným vězeňkyním.

Další rozdíl lze nalézt ve fyzické početní prověrce stavu odsouzených. Oproti pracovně zařazeným odsouzeným, které jsou povinny zúčastnit se fyzické početní prověrky na společné chodbě, je pro TPN odsouzené uskutečněna přímo v prostorách ložnic. TPN odsouzení mají rovněž početní prověrky častěji. Zatímco pracovně zařazené odsouzené mají povinnost zúčastnit se jí celkem dvakrát v časech 6:30 a 18:30, TPN jsou prověrce podrobeny třikrát, a to v 6:30, 15:30 a 18:30. Výjimku tvoří pouze ti odsouzení, kteří docházejí na pracovní terapii či konají úklidovou nebo obdobnou činnost potřebnou k zajištění každodenního provozu věznice.

Po ranní početní prověrce následuje snídaně, která je pro všechny odsouzené ve stejný čas a na kterou se odebírají do společné jídelny. Ačkoli je odsouzená Marie P. v důchodovém věku, nutriční složení jejího jídelníčku se v žádném ohledu neliší a stravuje se stejně jako ostatní odsouzené. Jediný rozdíl lze zpozorovat u tzv. přídatků, na které TPN nemají nárok.

Po snídani se obě odsouzené odebírají připravit se na svou pracovní činnost – odsouzená Marcela K. do zaměstnání a odsouzená Marie P. na pracovní terapii do šicí dílny, která je zřízena v samotném objektu věznice. Třebaže by se dalo předpokládat, že doba činnosti Marie P. nebude s ohledem na věk odsouzené příliš dlouhá, opak je pravdou. Doba, kterou každodenně stráví v šicí dílně, je pouze o jednu hodinu kratší než pracovní doba Marcely P. I přes téměř dvouhodinové volno, které se Marie P. v průběhu dne poskytuje, je toto pracovní tempo poměrně náročné a ne každý senior by jej mohl zvládnout. Marie P. taktéž nedostává za odvedenou práci žádnou pracovní odměnu, a to v souladu s ustanovením § 32 odst. 2 ZVTOS. V tomto by zajisté některé odsouzené mohly sledovat určitou demotivaci a mohly by kvůli tomu výkon takovéto činnosti sabotovat.

Výdej oběda je odlišný pouze v čase – zatímco Marie P. obědvá už kolem 11. hodiny, Marcela K. má nárok na obědovou pauzu až v 13:00. I přesto, že Marcela K. nejí v samotném objektu věznice, jídlo je jí dováženo prostřednictvím

Vězeňské služby z Vazební věznice Praha-Ruzyně, a tudíž se stravuje stejně jako ostatní vězeňkyně. Na oběd dochází do jídelny, která se nachází v prvním patře pobočky a ve které poobědvá s civilními zaměstnanci firmy. V tomto lze spatřovat určitě velké pozitivum. Odsouzené je umožněn pravidelný kontakt s civilním světem mimo věznici, což má značný vliv na její resocializaci a opětovné začlenění do společnosti.

Osobní volno tráví obě ženy celkem obdobně. Obě dvě rády sledují televizi ve společné místnosti, věnují se četbě nebo ručním pracím, zejména pletení či háčkování. Na rozdíl od Marie P. se Marcela K. navíc ráda sebevzdělává. Ve volném čase se často učí cizím jazykům, zejména angličtině a španělštině, přičemž by tyto jazyky ráda v budoucnu využila. Jak sama uznala, po výstupu z trestu pro ni bude poměrně náročné nalézt si ucházející zaměstnání, a to i s ohledem na věk. Znalost cizích jazyků by proto mohla životopis odsouzené značně obohatit a na pracovním trhu by mohla najít širší uplatnění. Dále také pravidelně trénuje na tzv. Běh se žlutou stužkou (Yellow Ribbon Run), ve kterém by ráda reprezentovala věznici. Byť je Marcela K. ve svém volném čase v mnohém aktivnější, neznamená to, že by výkon trestu odnětí svobody neměl na odsouzenou Marii P. výchovný vliv a že by svůj čas ve věznici netrávila efektivně. S ohledem na věk není tato skutečnost překvapující, a není proto nutné přikládat jí váhu.

Stejně jako budíček, i večerka ve všední dny je stanovena pro všechny oddíly stejně, a to ve 21:30. V tuto hodinu musí být na ložnicích klid a mělo by být zhasnuto.

Empirické šetření mělo za cíl zjistit, v kolika ohledech a v jakém rozsahu se výkon trestu odnětí svobody u obou skupin odsouzených různí. Jak bylo výše nastíněno, je značně překvapivé, že život ve věznici se oběma skupinám odsouzeným téměř neliší. Ačkoli by se mohlo předpokládat, že TPN odsouzení budou mít téměř takřka celý den ve věznici volný režim, není tomu tak. Jak pracovní zařazení, tak i pracovní nezařaditelní odsouzení tráví většinu času dne smysluplně a osvojují si návyky, které pro ně budou po propuštění z výkonu trestu ve více směrech užitečné. Veškeré pracovní, vzdělávací a zájmové aktivity, která věznice nabízí, mají na všechny odsouzené výchovný vliv. Ze všech zjištěných skutečností lze vyvodit závěr, že Věznice Velké Přílepy všechny skupiny odsouzených dostatečně připravuje na život, který je po propuštění z výkonu

trestu odnětí svobody čeká, a míra recidivy by v následujících letech tudíž neměla mít rostoucí tendenci. Díky tomuto by se mohlo dojít k uvolnění českých věznic, které jsou již několik let přeplněné a jejichž kapacita je překročena až o několik procent.

Závěr a návrhy de lege ferenda

Diplomová práce se věnuje výkonu trestu odnětí svobody u odsouzených žen. Cílem práce bylo poskytnout ucelený přehled toho, jakým způsobem v ČR probíhá výkon trestu u této skupiny odsouzených a v jakých ohledech a v jakém rozsahu se liší od standardního výkonu trestu odnětí svobody. Současně byl poskytnut pohled na to, v jaké míře má uvěznění na odsouzeného výchovný vliv a zdali je tato míra dostačující i u odsouzených, které jsou TPN, a neosvojují si tudíž pracovní návyky.

V úvodních kapitolách teoretické části byl vymezen systém trestů a trest odnětí svobody a jeho právní úprava de lege lata se zaměřením na práva a povinnosti odsouzených a program zacházení. Další kapitoly se již soustřeďují na výkon trestu odnětí svobody u odsouzených žen. Jednotlivé podkapitoly se zabývají mezinárodní a vnitrostátní právní úpravou, jednotlivými specifiky výkonu tohoto trestu a ženskými věznicemi, které se na území ČR nachází. Poslední kapitola teoretické části se věnuje srovnání výkonu trestu odnětí svobody v ČR a na Slovensku. Empirická část je tvořena kvalitativním šetřením ve Věznici Velké Přílepy. Cílem šetření bylo zjistit, v jaké míře se odlišuje výkon trestu odnětí svobody u pracovně zařazených a TPN odsouzených a zdali má na obě skupiny odsouzených potřebný výchovný vliv.

Jak z práce vyplynulo, výkon trestu odnětí svobody u odsouzených žen je v mnohém značně specifický. Liší se jak v četnosti koupání, možnostech úpravy zevnějšku či zdravotní péče, tak i v možnosti praní osobního prádla prostřednictvím automatické pračky. Největším specifíkem je ale výkon trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí, které mají možnost se o své nezletilé děti ve věznici starat, a to až do dovršení věku tří let. Výsledkem provedeného empirického zjištění taktéž bylo zjištěno, že věznice dostatečně připravují všechny skupiny odsouzených na život, který je po propuštění na svobodě čeká. Všem skupinám odsouzeným je poskytována náležitá péče a zejména vězeňský personál se snaží naučit odsouzené trávit svůj čas smysluplně. Ze zjištěných poznatků lze mít tudíž za to, že vězeňské prostředí má na všechny skupiny odsouzených výchovný vliv ve stejné míře. České vězeňství se ale i tak potýká se značným množstvím problémů.

Hlavním problémem českých věznic je jejich přeplněnost. Kapacita většiny věznic je překročena až o několik procent a počet odsouzených se neustále

zvyšuje. Problém nevyřešila ani amnestie tehdejšího prezidenta Václava Klause, kterou vyhlásil na počátku roku 2013. Ač bylo propuštěno téměř 6 500 vězňů, polovina propuštěných se do věznice vrátila. Částečné řešení tohoto problému lze nalézt v ukládání alternativních trestů, jež neobnáší negativní jevy prizonizace. Častější využívání tohoto druhu trestu by mohlo snížit počet vězněných osob, což by mělo za následek uvolnění věznic pro pachatele závažnějších trestných činů, pro které by výkon alternativního trestu nemusel být dostačující.

Dalším problémem týkající se českého vězeňství je zaměstnanost odsouzených. Ačkoli má zájem o práci drtivá většina, práci ve věznici naleznou pouhá polovina z nich. Nedostatek pracovních míst má za důsledek těžší reintegraci odsouzeného. Odsouzený si rovněž není schopen vytvořit pracovní návyky, které by využil po propuštění z výkonu trestu. Možným východiskem by mohla být investice do výstavby nových pracovních prostor pro vězněné osoby v areálu věznic nebo jejich bezprostřední blízkosti. S tímto souvisí také výše pracovní odměny pracovních zařazených odsouzených. Jak bylo svěčeno odsouzenou Marcelou K., pracovní odměna odsouzených ve Věznici Velké Přílepy činí pouhých 7 300 Kč hrubého měsíčně. Ačkoli je všeobecně známo, že vězni jsou levnou pracovní silou, neměl by být výkon jejich práce v takovéto míře podhodnocen. Velká část vězňů se nachází ve velké finanční tísní a bojuje se zadlužeností, což způsobuje mnohem těžší začlenění do společnosti. To může vést k opětovnému páchání trestné činnosti. Vyšší pracovní odměnou by odsouzení mohli ve větším rozsahu splácet dluhy a jejich návrat na svobodu by mohl být v mnohém snazší.

S problémy resocializace odsouzených lze hovořit také o podmínkách zahlázení odsouzení. Po vykonání trestu odnětí svobody jsou totiž odsouzení evidováni v rejstříku trestů, což výrazně ztěžuje reintegraci do společnosti, zejména s ohledem na pracovní život. Dle § 105 odst. 1 TrZ je odsouzení zahlázeno v závislosti na druhu trestu a délky sankce, přičemž nejkratší doba zahlázení odsouzení k výkonu trestu odnětí svobody činí tři léta. Východiskem by mohlo být četnější užívání zahlázení odsouzení soudem před uplynutím stanovené lhůty dle ustanovení § 105 odst. 3 TrZ. Propuštění vězni budou mít větší motivaci vést řádný život a splnit veškeré podmínky, které k tomuto zahlázení potřebují.

Co se týče výkonu trestu odnětí svobody u odsouzených žen, lze mít za to, že počet ženských věznic na území ČR není dostačující. Ačkoli se jejich počet

zvýšil roku 2016 na pět, věznice jsou stále přeplněné a ženy jsou často nuceny vykonávat svůj trest daleko od svých domovů, což může mít negativní dopad na jejich rodinné vazby. Řešením by se mohlo stát otevření nové ženské věznice, pokud možno na severu Čech, kde ženská věznice dosud chybí.

Poslední výtka směřuje k programům zacházení. Dá se říci, že jisté nedostatky lze spatřovat v aktivitách týkajících se chodu domácnosti, kterých ve věznicích není mnoho. Také četnost sportovních aktivit je, oproti mužským věznicím, poměrně nízká. Ženy nemají k dispozici posilovnu a často jim není umožněno hraní kolektivních sportů. Právě ty by je přitom mohly naučit týmové práce, čímž by se výrazně zlepšily vzájemné vztahy mezi odsouzenými. Ženám rovněž schází rekvalifikační kurzy, které by mohly absolvovat. Ve věznici Velké Přílepy byl například doposud konán pouze jeden kurz, a to kurz Floristiky. Jak vyplývá ze Statistických ročenek Vězeňské služby ČR, velký podíl odsouzených žen má ukončené pouze základní vzdělání. Absolvování rekvalifikačních kurzů by jim proto mohlo ulehčit uplatnění se na pracovním trhu.

Velkou předností výkonu trestu odnětí svobody u odsouzených žen je naopak zřízení oddílu výkonu trestu matek s nezletilými dětmi. Jak napovídají statistiky, recidiva odsouzených matek, které byly umístěny na toto oddělení, je téměř mizivá. Díky věkové hranici tří let si dítě neuvědomuje prostředí, ve kterém se nachází, a nemá na něj tudíž negativní vliv. I tak by možnost tohoto výkonu měla být okrajová, a proto lze kvitovat současnou právní úpravu, dle které je přijetí na tento specializovaný oddíl podmíněno splněním několika striktních předpokladů.

Závěrem lze konstatovat, že stávající právní úprava výkonu trestu odnětí svobody je přijatelná. Byť je stávající vnitrostátní právní úprava výkonu tohoto trestu u odsouzených žen poměrně stručná a je jí ponecháno pouze pár paragrafů, lze ji považovat za zdařilou a vyčerpávající. Jak bylo vypořádáno komparací se slovenskou právní úpravou, výkon trestu odnětí svobody na území ČR je možné považovat za poměrně pokročilý, a to jak u odsouzených mužů, tak u žen. Vězňům náleží širší okruh práv a mají častější kontakt s vnějším světem, i když pouze prostřednictvím telefonního automatu. Toto všechno lze považovat za pozitivní prvky, díky kterým by návrat odsouzeného do společnosti mohl být o mnoho snazší, a neměl by mít tudíž sklony páchat další trestnou činnost.

Resumé

The topic of the thesis is “ 07”. The thesis is divided into two traditional parts, the theoretical part and the practical part. The introductory chapter of the theoretical part deals with the punishment system. The thesis strives to briefly characterize punishment, define basic principles, which have to be followed and explain their individual functions. The second chapter deals with imprisonment and its legislation *de lege lata*. The third chapter of the thesis can be considered principal and it focuses on the imprisonment of convicted women. Particular sub-chapters discuss the differences between men’s and women’s prisons and analyze the specifics of the execution of this particular sentence. Also, they deal with women's prisons located in the Czech Republic. This chapter also includes a concise view on the current situation of female crime in the Czech Republic. The fourth chapter, which is also the last one, presents a comparison of the Czech and Slovak legal regulations of the execution of convicted women’s imprisonment.

The second part of the thesis - the empirical part - consists of a qualitative survey in the form of structured interviews. The interviews are utilized to compare the everyday life of working and jobless convicted women in the prison of Velké Přílepy. The aim of the investigation is to find out if the execution of the sentence has the same disciplinary effect on both the groups of prisoners and if the prison prepares them sufficiently for the life that awaits them after their release.

The aim of the diploma thesis is to provide a comprehensive overview of the legal regulation of imprisonment in the Czech Republic with a detailed focus on convicted women. At the same time, it intends to sort out if the imprisonment has an disciplinary effect on all the groups of convicts to the same extent and if the prison system does enough to keep the recidivism rate of convicted women as low as possible.

Seznam použitých zkratk

TrZ – Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

TrŘ – zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

ZSVM – zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

LZPS – Listina základních práv a svobod, vyhlášená usnesením předsednictva České národní rady dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

ZVTOS – zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

ŘVTOS – vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody

Trestný zákon – zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon

Zákon o výkone trestu odňatia slobody – zákon č. 475/2005 Z.z., o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplneni niektorých zákonov

POVTOS – vyhláška č. 368/2008 Z.z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody

ČR – Česká republika

TPN – trvale pracovně nezařaditelní

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy

a) české

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České Republiky

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 555/1992 Sb., Zákon České národní rady o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (řád výkonu trestu odnětí svobody)

Vyhláška č. 10/2000 Sb., Vyhláška Ministerstva spravedlnosti o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů

Nařízení vlády č. 361/2017 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených zařazených do práce ve výkonu trestu odnětí svobody

Vnitřní řád pro odsouzené věznice a ústavu pro VZD Opava

Vnitřní řád pro odsouzené věznice Světlá nad Sázavou

Vnitřní řád pro odsouzené vazební věznice Praha-Ruzyně

Vnitřní řád pro odsouzené věznice Nové Sedlo - objekt Drahonice

b) zahraniční

Zákon č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon

Zákon č. 301/2005 S Z. z. Trestný poriadok

Zákon č. 475/2005 Z.z., zákon o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 171/1993 Z.z., Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o Policajnom zbore

Vyhláška č. 368/2008 Z.z., Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody

Mezinárodní smlouvy

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Judikatura

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 11. 2013. Case of Vinter and Others v. The United Kingdom. Applications nos. 66069/09, 130/10 a 3896/10

Nález Ústavního soudu ze dne 10.12.2009, sp. zn. III. ÚS 1481/09

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.9.2006, sp. zn. 8 Tz 123/2006

Odborná literatura

a) česká

HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5.

CHMELÍK, Jan. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: Linde, 2009. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 978-80-7201-785-0.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-64-9.

KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-163-7.

KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-082-2.

MATOULEK, Josef a Helena SEJKOROVÁ. *Právní rádce odsouzeného*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-89-9.

MOTEJL, Otakar. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-7357-606-6.

NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4.

PILKNEROVÁ, Inka. *Manuál pro vězně, aneb, Vše, co potřebujete vědět o životě za mřížemi*. Praha: Powerprint, 2020. ISBN 978-80-7568-189-8.

RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I: vězeňství*. Vydání: druhé, rozšířené a aktualizované. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. ISBN 978-80-7435-716-9.

RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-378-9.

SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3.

ŠTĚRBA, Vladislav. *Penologie*. Praha: Armex, 2007. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-86795-48-5.

TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Výjimečný trest*. Praha: Leges, 2010. Teoretik. ISBN 978-80-87212-41-7.

URBANOVÁ, Martina, ed. *Ženská delikvence jako sociální jev: sborník příspěvků z konference pořádané Katedrou právní teorie Právnické fakulty MU v Brně, dne 4.11.2004*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3609-5.

URBANOVÁ, Martina a Miloš VEČEŘA. *Ženská delikvence: teoreticko-empirická studie k problému právních postojů a hodnotových orientací delikventních žen*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3608-7.

Vězněné ženy ve světě: soubor materiálů a dokumentů. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2005. ISBN 80-254-5700-1.

VÁLKOVÁ, Helena, Vratislava ČERNÍKOVÁ a Jana FIRSTOVÁ. *Aktuální otázky vězeňství*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-426-7.

b) zahraniční

KNÁPKOVÁ, Danka a Marcela TITTLOVÁ. *Kompendium penologie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 9788081682827., str. 75

Komentářová literatura

a) česká

DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.

KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-706-3.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-109-3.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 6., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-043-0.

b) zahraniční

BURDA, Eduard a kol. *Trestný zákon: komentár*. V Prahe: C.H. Beck, 2011. Beckova edícia komentované zákony. ISBN 978-80-7400-394-3.

Odborná periodika

a) česká

HALUZOVÁ, Soňa. *Vězeňská strava včera a dnes*. České vězeňství. Rok: 2008, č. 3

HALUZOVÁ, Soňa. *O hygieně v dobách minulých a dnes*. České vězeňství. Rok: 2009, č. 3

HODNÁ, Eva. *Zastav se, zamysli a změň se*. České vězeňství. Rok: 2008, č. 1

HODNÁ, Eva. *Desetiletí oddělení pro matky s dětmi*. České vězeňství. Rok: 2013, č. 1

KOUKALOVÁ, Jana. *Děti ve věznici*. České vězeňství. Rok: 2005, č. 6

MATUŠKA, Jiří. *Korespondence odsouzených*. České vězeňství. Rok: 2016, č. 4

MICHALIČKOVÁ, Renáta, ŠUMBERA, Ondřej. Film *Zuřivec při terapeutické práci v opavské detenci*. České vězeňství. Rok: 2019, č. 1

RAJDLOVÁ, Jana. *Ředitelka Věznice Světlá nad Sázavou Gabriela Slováková říká: Vězňů, kteří se chtějí polepšit, je dost. Podpořme je!* České vězeňství. Rok: 2016, č. 1

Co zmůžou programy zacházení. České vězeňství. Rok: 2011, č. 2

Věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava. České vězeňství. Rok: 2015, č. 3

Více než pět stovek závodníků běželo se žlutou stužkou. České vězeňství. Rok: 2019. č.1,

b) zahraniční

FECKOVÁ, Mária, POLLÁK, Marián, ŠAJNOVÁ, Marcela. 20. výročie vzniku ústavu Levoča. *Zvesti zboru väzenskej a justičnej stráže*. Rok: 2017, č. 2, str. 2

GRIGER, Josef. *Desať rokov telefonovania väznených osôb na Slovensku - – história, súčasnosť a budúcnosť*. *Zvesti zboru väzenskej a justičnej stráže*. Rok: 2018, č. 3-4, str. 21

Internetové zdroje

www.vscr.cz (Vězeňská služba ČR)

www.epravo.cz (Epravo)

www.justice.cz (Ministerstvo spravedlnosti ČR)

www.ochrance.cz (Veřejný ochránce práv)

www.ceska-justice.cz (Česká justice)

www.novinky.cz (Novinky)

www.idnes.cz (iDNES)

www.domovrepy.cz

www.zvjs.sk (Zbor väzenskej a justičnej stráže)

http://bezpecnostni-sbory.wbs.cz/clanky/2-2015/analyza_umiestnovania_odsudenych_zien.pdf

http://www.vazen.sk/zenska_vaznica_v_sr

Ostatní prameny

Statistické ročenky Vězeňské služby ČR

Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2018

Evropská vězeňská pravidla

Mandelova pravidla

Bangkokská pravidla

Koncepce rozvoje českého vězenství do roku 2015

Koncepce vězenství do roku 2025

Women's Health in Prison. (2009). Zdraví žen ve vězení [online]. OSN. Dostupné z: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0004/76513/E92347.pdf.

BLATNÍKOVÁ, Šárka a Karel NETÍK. Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti. [online] Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. ISBN 978-80-7338-063-2. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/338.pdf>.

ŠAMALÍK, Martin. Vybrané otázky výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. Praha, 2016. Rigorózní práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta.

Konzultace s Mgr. Petrem Šimáčkem